

ATAATSIM OORLUTA PINNGORTITAQ PAARILLUARNERUTIGU

LAD OS
SAMMEN
PASSE BEDRE PÅ
VORES NATUR

SAMMISASSANUT MAPPERSAGAQ

AKTIVITETS- HÆFTE

WWW.INUA.GL

Pinngortitap Paarsisui
Naturens Superhelte

QULEQUTAA / TITEL: Ataatsimoorluta pinngortitaq paarilluarnerutigu/ Lad os sammen passe bedre på vores Natur
SAQQUMMIISOQ / UDGIVER:

Nunalerinermut, Imminut Pilorsornermut, Nukissiutinut, Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik
Departement for Landbrug, Selvforsyning, Energi og Miljø
Box 1614. 3900 Nuuk
Tlf: 345000 | pan@nanoq.gl

NAALAKKERSUISUT
GOVERNMENT OF GREENLAND

SULIARINNITTOQ / UDARBEJDET AF:

Nunalerinermut, Imminut Pilorsornermut, Nukissiutinut, Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik
Departement for Landbrug, Selvforsyning, Energi og Miljø 2022-23

AAQIQISSUISUT / REDAKTION: Paninnguaq Kristiansen

SULIAMUT AQUTSISOQ / PROJEKTLEDER: Paninnguaq Kristiansen

ALLAASERINNITTOQ / TEKST: Maria Motzfeldt, Paninnguaq Kristiansen

NUTSERISOQ / OVERSÆTTER: Aleqa Kleinschmidt, Tabithe Kristensen, Pipaluk Ingemann

ILUSILERSUISOQ / LAYOUT: Maria Motzfeldt

TITARTAASUT / ILLUSTRATIONER: Malou Media, Christian F. Rex

NAQITERNEQARFIA / TRYK: Narayana Press

PINNGORTITAP PAARSISUI SAMMISASSANUT MAPPERSAGAQ

NATURENS SUPERHELTE AKTIVITETS- HÆFTE

SIULEQUT

Tamaani Kalaallit Nunaanni pinngortitaq katersuuffigaarput. Pinngortitap ilaqtariittut katersuuffeqarttarpaatigut, nerisaqarttarpaatigut inuunitsinnilu misigisassaqarttarluta. Pinngortitaq inuunitsinnut pingaaruteqarpoq, kinguaariinnilu taamaattuarsimalluni. Pinngortitamik paarsinitta ingerlaannarnissaa, aammalu meeqqatta pinngortitaq pillugu ilisimasaqarlutik, paasisimaarinnillutik ataqqinnillutillu perioriartornissaat pingaaruteqarpoq.

Nunatsinni pinngortitaq alianaatsorsuuvoq imaannaanngitsorsuullunilu – tassalu pinngortitaq asse-qanngilaq. Kisiannili inuit suliaat peqquataallutik silap pissusia sukkasumik allanggoriartorpoq. Taamatullu eqqakkat pinngortitamut pisut uumasunut ajoqsiisinhaapput. Tamanna pissutigalugu tamatta pinngortitamik paarsilluarnissamik, taamaalillunilu katersuuffittut nerisaqarniarfittullu atuutiinnarnissaanik ilinniarnissarput pingaaruteqarpoq. Sammisqaqtitsinermut quppersagaq manna qanoq iliorluta meerartatta pinngortitamik paarsinissamik ilinniartinnissaannut tunngasuovoq.

Sammisaqtitsinermut quppersagaq ilaatigut ukuninnga imaqarpoq:

- Oqaatsit meeqqat paasisinnaasaat atorlugit FN-ip Nunarsuarmi anguniagaani piujuartitsiviusumik ineriertitsinissaq pillugu saqqummiussined.
- Illup iluani silamilu sammisaqtitsinerit nuannersut, ilaatigut misileraanernik assigiinnngitsunik, erlinnartuutinik ujarlernernik, pinngortitami eqqakkanik katersinernik aammalu sammisassanik, meeqqat atortut atoqqinnejqarsinnaasut atorlugit kusanartuliornerinik ilaqrtut.

Sammisat aammalu perorsaasut meeqqallu akornanni ogaloqatigiinnerit aqqutigalugit meeqqat uumasut naasullu, nunap sannai silalu, aammalu soq qanorlu iliorluni pinngortitamik paarseqataasinnaaneq pillugu ilikkagaqarnissaat neriuutigaarput.

Suliassami pingaarutilimmi matumani pingaarutilittut inissismavusi. Tamatta allanngueqataasinnaavut – kisiannili tassani allaassut annersaasoq tassaavoq ataatsimoorluta kivitsisinnaagatta. Aammalu meeqqanut ilinniartitsissutigeriikkagut inuunerput tamakkerlugu ileqqunik pitsasunik atuinissatsinnut iluaqutaalluarsinnaapput. Neriuppugut sammisaqtitsinernut quppersagaq meeqqat pinngortitamut avatangiisiminnut pitsasumik qanittumillu pissuseqalernissaannut iluaqutaasinnaasoq.

Pinngortitap Paarsisuisa sammisaqtitsinermut quppersagaliaat atorlugu sulinissat toqqarakku qutsavigaatsigit.

Sulilluarisi

FORORD

Her i Grønland er naturen et samlingspunkt. Naturen samler os som familie, giver os føde og giver os oplevelser for livet. Naturen er en vigtig del af vores liv- og har været det i generationer. Det er afgørende, at vi forsat passer godt på naturen, og at vores børn vokser op med viden, forståelse og respekt for naturen.

Vores land rummer en storslægt og overvældende natur – en enestående natur. Men klimaet er under hastig forandring på grund af menneskelige aktiviteter. Ligesom affald der havner i naturen kan være skadeligt for dyrelivet. Det er derfor afgørende, at vi alle lærer at passe godt på naturen, så den kan blive ved med at være et samlingspunkt og bringe os føde. Dette aktivitetshæfte handler om, hvordan vi kan lære vores børn at passe godt på naturen.

Aktivitetshæftet indeholder blandt andet:

- Introduktion til FN's Verdensmål for bæredygtig udvikling i et sprog, som børnene kan forstå.
- Sjove indendørs- og udendørs aktiviteter, bl.a. forskellige forsøg, skattejagt, indsamling af affald i naturen og aktiviteter, hvor børnene skal lave flotte ting af genbrugsmaterialer.

Gennem aktiviteterne og samtalerne mellem pædagogerne og børnene håber vi, at børnene lærer om dyr og planter, om geologi og vejret og om, hvorfor og hvordan de kan være med til at passe på naturen.

I spiller en vigtig rolle i denne vigtige opgave. Vi kan alle sammen gøre en forskel – men den største forskel skabes, når vi løfter i flok. Og de ting vi lærer allerede som børn, kan få stor betydning og give os gode vaner livet igennem. Vi håber, at aktivitetshæftet vil være med til, at børnene får en god og nær relation til naturen omkring dem.

Tak fordi I har valgt at arbejde med Naturens Superheltes aktivitetshæfte.

God arbejdslyst

MAPPERSAGAQ IMATUT ATORNEQASSAAQ

Mappersagaq meeqqat peqatigalugit sammiuminartunik nuannersunik sammisaqr-titsinermut atorneqassaaq. Sammisassat immikkoortillugit ingerlanneqarsinnaapput, kisianni oqaluttualianut imaluunniit nunarsuarmi anguniakkanut kortit ilanggullugit atorneqarpata ajunnginnerpaasussaavoq. Oqaluttualiat arlaat niptuumik atuaruk, oqaluttualiami susoqarnersoq meeqqat oqaloqatigikkit, aammalu sammisassaq ataatsimoorluni ingerlassinnaasarsi nassaaralugu. Sammisassat sammiuminartungorlugit suliaapput aammalu anniktsuinnarmik piareersarnissaq imaluun-niit piareersanginnissaq taamaallaat pisariaqarluni.

Sammisassani tamaginni nunarsuarmi anguniagaq qulequttamut naleqqut-toq ikkunneqarpoq. Nunarsuarmi anguniakkanut kortit tigukkit aammalu nunarsuarmi anguniakkat pillugit meeqqat oqaloqatigikkit. Anguniakkat qanilliniarlugit nammineerluni qanoq iliortoqarsinnaanersoq tamatigut apeqqutiginissaa isumassarsatsialaavoq. Immaqa inimi anguniagassaliorsinnavusi.

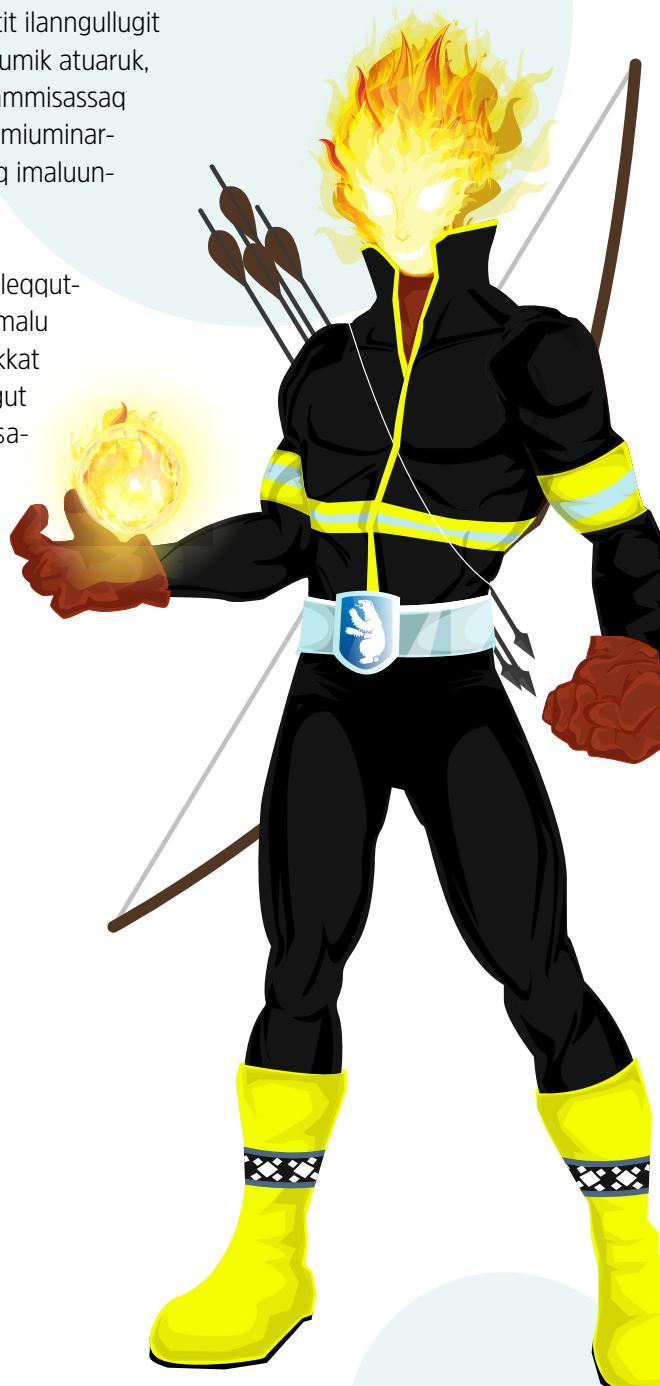
Sammisassat aamma imminnut ataqtigiissinneqarluarsinnaapput, aammalu isumassarsiorfittut atorsinnavasi, sammisassatsialannillu amerlanerusunik suliaqarlusi.

SÅDAN BRUGER I HÆFTET

Hæftet skal bruges til at lave sjove aktiviteter der er nemme at gå til sammen med børnene. Aktiviteterne kan udføres for sig selv, men de er allerbedst hvis de bruges sammen med et af eventyrene eller verdensmålkortene. Læs et af eventyrene højt, tal med børnene om hvad der skete i eventyret, og find så en aktivitet I kan lave sammen. Aktiviteterne er opbygget så de er nemme at gå til og kun kræver lidt eller ingen forberedelse.

På alle aktiviteter er der sat verdensmål ind der passer til emnet. Find verdensmålkortene og snak om verdensmålene med børnene. Det er en god ide altid at spørge hvad man selv kan gøre for at nærme os målene. Måske I kan lave mål i Jeres stue.

Aktiviteterne kan også sagtens kombineres med hinanden, og I kan bruge dem som inspiration og finde på endnu flere gode aktiviteter.

ILISSINNI INGERLAAVARTUMIK KATERSORSINNAAVASI

Atoqkitassanik atuilluni nutaanik pilersitsiortornissarsi sammisassanut quppersakkami siunnerfigineqarpoq. Taa-maaliornikkut avatangiisit mianerineqarsinnaapput, takor-luulluni aammalu atoqqisnarnerup pingaaruteqassusaa ilinniarlugu

Inissinni meeqqat angerlarsimaffii peqatigalugit ketersorsinnaavasi:

- Igalaamernit assersuutigalugu paarnanut simersianut atorneqarsimasut
- Qillertuusat
- Simiit
- Immuit puukui
- Yoghurtit puukui
- allat taakkununnga assingusut

SUULLUUNNIIT atoqqinneqarsinnaasut, pinnersaanissamut imaluunniit assersuutigalugu naasunik naatitsinissamut imaluunniit qummuattanik nuannersunik suliaqarluni.

MEEQERIVIUP PIGAI:

- Qiuitit
- Nipinneqquq
- Tussit/qalipaatit
- Immaqa allunaasaq qalipaatilik imaluunniit allat pinnersaanermut atorlugit nuannersorisasi allat.

KUFFERTIP IMARAI:

- Bamsit
- Sammisassanut quppersagaq aamma oqaluttuat
- Angerlarsimaffimmi atuagaq
- Eqqagassanut kortit
- Takuuk atuagaq
- Nunarsuarmi anguniakkat oqaloqatigiisutiginissaannut kortit
- Saqqarmiut
- Plakatit

I JERES STUE KAN I LØBENDE SAMLE PÅ

Aktivitetshæftet lægger op til at I kan være kreative ved at anvende genbrug. På den måde skåner I miljøet, bruger fantasien og lærer om vigtigheden af at genbruge

I jeres stue kan I sammen med børnenes hjem samle på:

- Glas fra eksempelvis syltetøj
- Dåser
- Kapsler
- Mælkekartoner
- Yoghurbægre
- andre lignende ting

ALT hvad der kan genbruges, enten til pynt, eller til f.eks. at plante blomster i, eller lave sjove krukke af.

BØRNEHAVEN HAR:

- Sakse
- Lim
- Tuscher/farver
- Måske farvet snor eller andet i synes kan være sjovt at pynte med.

KUFFERTEN INDEHOLDER:

- Bamser
- Aktivitetshæfte og historier
- Hjemmebog
- Affaldskort
- Takuuk bog
- Verdensmålssamtalekort
- Badge
- Plakat

SAQQARMIUT MEDALJER

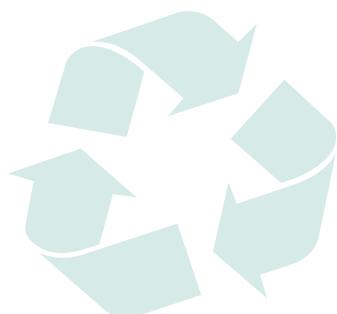

Ilissi nammineerlusi meeqqat saqqarmiumik qaugu tunissanerlusigut aalajangissavarsi, imaaassinnaavoq meeqqat bamseq angerlaakkuniku saqqarmiumik tunisittut. Immaqaluunniit inimiittusi immikkut ittumik pinngortitaq pillugu angusaqarluarsimagussi, meeqqat saqqarmiumik sammisamut tulluuttumik akissarsitissin-naavasi.

Qupperneq naqitanngoruk, saqqarmiut qjortakkit ningussaammillu qallikit, putuliorit allunaasalerlugillu – iltsersuutit ataaniittoq takujuk.

I må selv bestemme hvornår i vælger at give børnene medaljer, det kan være når børnene har haft bamsen med hjem, så får man en medalje. Eller når i, i stuen har gjort en ekstra indsats for naturen, så beløn børnene med en medalje der passer til emnet.

Print siden, klip medaljerne ud og laminer dem, lav hul og kom en snor i - se instruks nedenfor.

WWW.INUA.GL

NUNARSUAQ TAMAKKERLUGU ANGUNIAKKAT.

NUNARSUARMI ANGUNIAKKAT

Inuat arfinillit taakkua tusarsimavaat inuit tamarmik aqu-tsisui naapissimasut anguniakkani illu isumaqatigiissute-qarsimasut. Anguniakkat taakkua taagorneqarput nunarsuarmi anguniakkat, pissutigalugu nunarsuaq tamakkerlugu atuummata. Snguniakkat katillugit 17-iupput.

Anguniagaq ataaseq isumaqarpoq tamanna ataatsimoor-luni iliuuseqarfigineqarusouttoq. Assersuutigalugu tas-saasinnaavoq anguniagaq tassaasoq aalisakkanik qulinik pisqaqarnissaq imaluunniit angerlarsimaffimmii inimi torer-saanissaq. Nunarsuarmi anguniakkat anginerujussuugin-narput aammalu nunarsuaq tamakkerlugu atuullutik.

Assersuutigalugu anguniakkat ilaat tassaavoq kinaluunniit piitsuussanngitsoq. Piitsuuneq tassaavoq nerisassanut, atisassanut pinnguassanullu akissaqarani. Nunarsuarmi aqtsisut tamarmik tassa oqarsimapput siunissami kina-luunniit piitsuussanngitsoq. Anguniakkami allami pine-qarpoq uumasut imaaniiittut, assersuutigalugu aalisakkat, puisit arferillu ajunnginnissaat. Tamanna isumaqanngilaq piniarneqarsinnaanngitsut nerineqarsinnaanngitsullu, kisianni isumaqarpoq ajunngitsunik atugaqarnissamut, piaqqiorissamut mingutsitsiviunngitsumilu, soorlu plastikkiniq aalisakkanullu qassutikunik, uumasuunissamut periarfissaqarluassasut.

Inuat arfiniliusut isumaqarput nunarsuarmi aqtsisut tamarmik anguniakkat taakkua 17-iusut aalajangers-mamasigit torratorujussuusoq. Taamaaliornikkummi tamarmik suleqatigiipput, aammalu suleqatigiikkaanni angusaqarnarerujussuuvooq, immikkut sulinermut saniliullugu. Matumani nunarsuarmi anguniakkat 17-it taakkua takusinnaavatit aammalu ataatsimoorlusi qanoq isuma-qarnersut oqaluuserisinnaavasi:

MÅL FOR HELE VERDEN. VERDENSMÅLENE

De seks inua har hørt at alle menneskenes ledere har mødtes og aftalt nogle mål. De mål kaldes for verdensmål fordi de gælder for hele verden. Der er 17 mål i alt.

Et mål betyder at der er noget man gerne vil gøre sammen. Det kan f.eks. være ens mål at fange ti fisk eller rydde op i stuen derhjemme. Verdensmålene er bare meget meget større og gælder for hele verden.

Et af målene er for eksempel at ingen skal være fattige. At være fattig er når man ikke har råd til mad, tøj og legetøj. Alle verdens ledere har altså sammen sagt at ingen fremover skal være fattige. Et andet mål handler om at dyrene i havet som f.eks. fisk, sæler og hvaler skal have det godt. Det betyder ikke at man ikke må fange dem og spise dem, men det betyder at de skal have gode muligheder for at have det godt, få unger og kunne leve uden forurening som plastik og gamle fiskegarn.

De 6 inua synes det er rigtig smart at alle verdens ledere har bestemt sig for de her 17 mål. På den måde arbejder alle jo sammen, og man kan meget mere når man arbejder sammen, end når man arbejder hver for sig. Her kan du se de 17 verdensmål og I kan sammen tale om hvad de betyder:

UANI NUNARSUARMI ANGUNIAKKAT 17-IT

TAKUSINNAAVASI AAMMALU QANOQ ISUMAQARNERSUT ATAATSIMOORLUSI OQALOQATIGISSLUTIGISINNAALLUGIT:

	1 PIITSUSSUSEQ NUNGUTILLUGU 	2 KAATTOQAS-SANNGILAQ 	3 PEQQISSUSEQ ATUGARISSAARNERLU
4 ILINNIARTITAANEQ PITSAASSUSILIK 	5 SUIAASSUTSIT NALIGIISSTAANERAT 	6 MINGUITSUMIK IMEQARNEQ SUKULUISAARNERLU 	7 PIJUARTITSILLUNI NUKISSIORNEQ
8 SULIFFIIT NAAPERTUUTTUT ANINGAASARSIORNIKKULLU SIUARIORTNEQ 	9 SULIFFISSUIT, NUTAALIORNEQ ATTAVEQAASERSUUTILLU 	10 NALIGIINNGINNEQ MINNERUSOQ 	11 INOQARFIIT PIJUARTITSIFFIUSUT
12 AKISUSAASSUSE-QARTUMIK ATUINEQ TUNISASSIORNERLU 	13 SILAP PISSUSIA SULINIUTEQAR-FIGALUGU 	14 IMAANI UUMASSUSILLIT 	15 NUNAMI UUMASSUSILLIT
	16 EQISSIONEQ, NAAPERTUILLUARNEQ SULLISSIVILLU QAJANNAATSUT 	17 SULEQATIGIINNIKKUT ANGUNIAGAQRNEQ 	

HER KAN DU SE DE 17 VERDENSMÅL OG I KAN SAMMEN TALE OM HVAD DE BETYDER:

 <p>FN'S VERDENSMÅL for bæredygtig udvikling</p>	1 AFSKAF FATTIGDOM 	2 STOP SULT 	3 SUNDHED OG TRIVSEL
4 KVALITETS- UDDANNELSE 	5 LIGESTILLING MELLEM KØNNENE 	6 RENT VAND OG SANITET 	7 BÆREDYGTIG ENERGI
8 ANSTÆNDIGE JOBS OG ØKONOMISK VÆKST 	9 INDUSTRI, INNOVATION OG INFRASTRUKTUR 	10 MINDRE ULIGHED 	11 BÆREDYGTIGE BYER OG LOKALSAMFUND
12 ANSVARLIGT FORBRUG OG PRODUKTION 	13 KLIMA-INDSATS 	14 LIVET I HAVET 	15 LIVET PÅ LAND
16 FRED, RETFAÐRIGHED OG STÆRKE INSTITUTIONER 	17 PARTNERSKABER FOR HANDLING 		

NUNARSUAQ TAMAKKERLUGU ANGUNIakkat:

NUNARSUARMI ANGUNIakkat

PIAREERSARNEQ

Nunarsuarmi anguniakkat tassaapput ineriertortitsinis samut nunat ataatsimoorlutik anguniagaat, aammalu nunarsuarmi nunanit ataatsimoorlutik aalajangiussimasaat. Nunat anguniakkat 2015-imi isumaqtigiiissutigisimavaat, aammalu 2030-tikitsinnagu angorusullugit. Nunat tamarmik anguniakanik angusaqarnissaminnut assigiinngitsunik periaaseqarput

SAMMISASSAQ

Nunarsuarmi anguniakkanut nallukattat tigukkit, meeqqat takuniassammasigit. Ilisarnaatit assiliartaalu oqaloqatigiissutigisigit. Nalukattaq/qulequtaq ataaseq arlallilluunniit oqaloqatigiissutigerusutarsi toqqarsiuk. Maannakkut qupperneq 30-mi allatannguaq nipituumik atuaruk.

OQALOQATIGILLUARNERIT

Anguniagaqarneq qanoq isumaqarnersoq meeqqat oqaloqatigikkit. Nunarsuarmi tamarmi anguniakkanut ataatsimoorluni aalajangiussisimaneq aammalu nunarsuaq tamakkerlugu meeqqat qanoq assigiinngitsigisunik atugaqarnersut oqaluttuariuk. Anguniakkat paasuminarerutitatit sammikit, assersuitigalugu imaani uumassusillit.

Immaqa ataatsimoorlusi anguniakkat angunissaan-nut qanoq ikuunniarnerlus isumaqtigiiissuteqarsin-naavusi. Assersuitigalugu isumaqtigiiissutigalugit:

- Eqqakkanik katersineq
- Eqgakkat tamatigut eqaaavimmuit igittarnissaat.
- Ikuuuffigisinnaasassinni ikuunnissaq

MÅL FOR HELE VERDEN:

VERDENSMÅLENE

BØRNENE
LÆRER OM HVAD
VERDENSMÅL
ER.

FORBEREDELSE

Verdensmålene er alle landenes fælles mål for udvikling, og er besluttet af verdens lande i fællesskab. Landene blev enige om målene i 2015, og vil gerne nå dem inden 2030. Alle lande har forskellige måder at nå målene på

AKTIVITET

Tag verdensmålskortene frem så børnene kan se dem. Tal om symbolerne og billederne der er på. Vælg et kort/emne eller flere i vil snakke om. Læs nu den lille tekst højt på side 30.

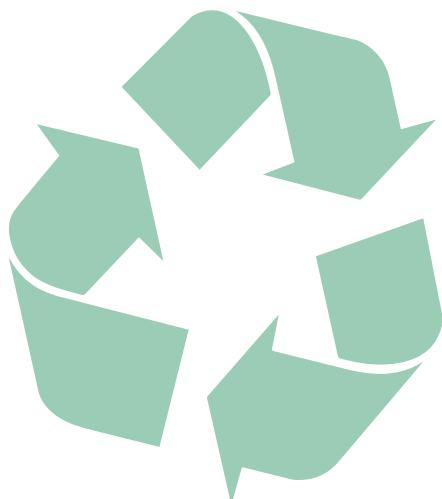
GODE SNAKKE

Snak med børnene om hvad det vil sige at have et mål. Fortæl om hvordan hele verden sammen har besluttet sig for målene og hvor forskelligt børn har det i hele verden. Dyk ned i de mål du synes er nemmest at forstå f.eks. livet i havet.

Måske i sammen kan lave en aftale om hvordan I vil hjælpe til for at nå målene. I kan f.eks aftale at:

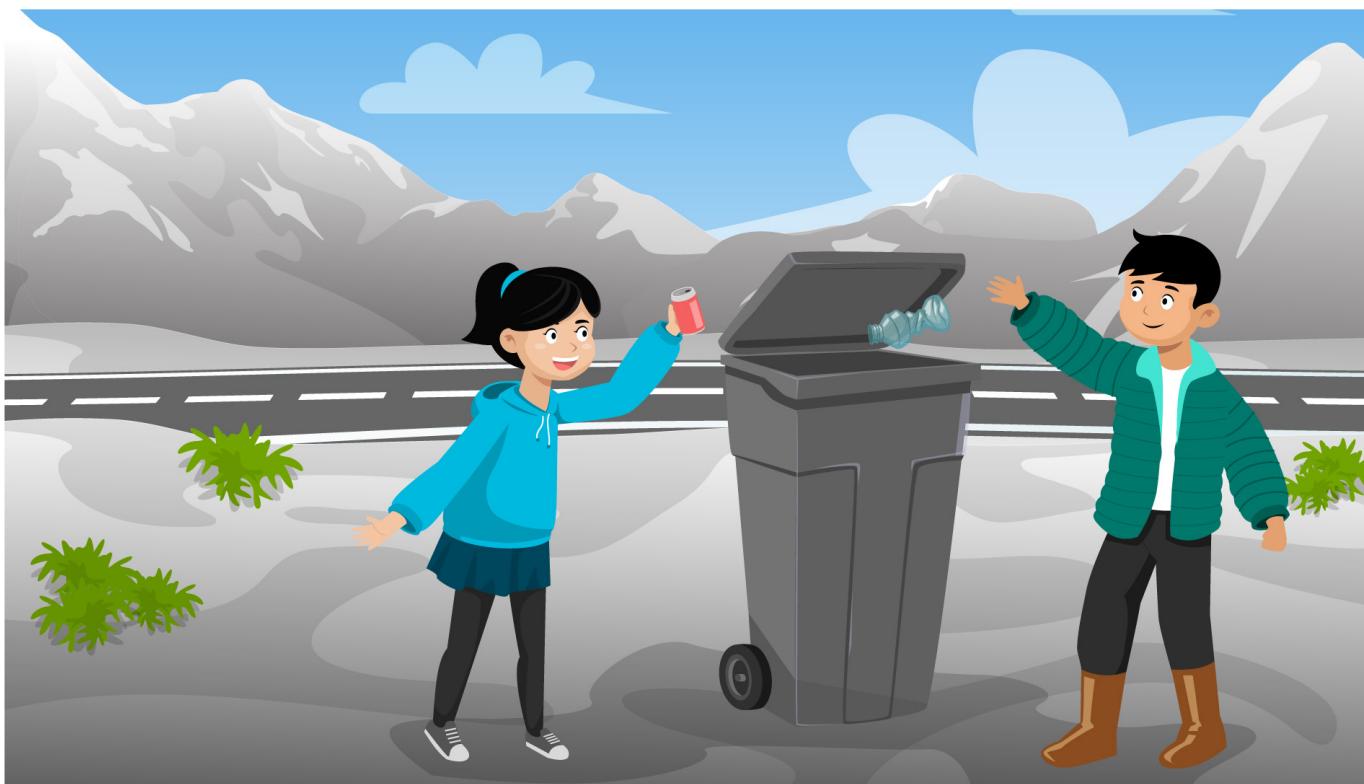
- Samle skrald
- Altid at smide skrald i skraldespanden.
- Hjælpe til hvor I kan

EQQAKKAT PILLUGIT ILINNIARIT EQQAKKALLU IKUALLAAVIMMUT INGERLANNEQARTARNERAT MALINNAAFFIGIUK

IKUALLAAVIMMUKARITSI

eqqagassallu assigiinngitsut qanumut takusigit. Immaqa sulisup eqqagassat assigiinngitsut pillugit oqaluttuutilaarsinnaavaasi.

ARRORTTSISARNERMI MISILERAAGIT

Meeqqat attorsinnaasaminnik takusinnaasaminnillu ilikkajanerusarput.

Taamaattumik arrorttsinermik misileraanissaq isumassarsiatsialaavoq, kisianni qerinnartumiinngitsooq.

ANGUNIAGAQ

Eqqakkat eqqaavimmut imaluunniit pinngortitamut igisimasatik qanoq pineqartarnersut meeqqat ilisimasavaat. Eqqakkatit sumut pisarpat? Suut iginneqartarnersut sumullu pisarnersut meeqqat oqaloqatigikit. Eqqaavilerisut biillii qaguukut takkuttarnersut maluginiaruk, taamaalillutik meeqqat biilerujussuit eqqagassarpassuarnik kartersisut misigissammassuk.

PIAREERSARNEQ

Eqqakkat qanoq illillutik peertarpat? Uumasut, aa-nerit bakteriallu eqqakkat uumassusillit (nerisassat igitat assigisaallu) arriitsumik issunngoriartuaartittarpaat naasunullu inuussutissanngortittarlugit. Uumasut anginerusut eqqakkat mikisualunngorlugit aggortarpaat, taakkualu aanerit bakteriallu inuussutissanngortittarpaat.

Eqqakkat uumassuseqanganitsut, soorlu plastikkit savimernillu motoorilinnik akuutissanillu uumaatsunik arrortinneqartarput asersuutigalugu plastikkit anorip anniksualungortittarpaat, seqernullu qaamanerata akuutissartai uumaatsut atatitsisut aserortarpai. Nungukkiartortarnerat taakkua ilai arriitsuaraaqqamik ingerlasarput, taamaalillutik eqqakkat ukiuni hunnorujlikkaani pinngortitamiittarlutik. Plastikki anniktsuarakkaartoq uumasunut taakkuninnga nerisoortunut ajoquisisinnavaavoq.

Savimineq masatsinnejaru ni manngertornisinnavaavoq. Tamanna pinngortitamut ajoquisisanngilaq, tassami manngertorneq toqunartoqanngimmat, kisianni kusanaalluni.

SAMMISASSAQ

Qisumineq aammalu eqqakkat assigiinngitsut qaqikkit. Tassaasinnaapput naatitat qalipaku imaluunniit naatitat, plastikkit (puussiaq), savimernit (qillertuusat) imaluunniit neqit. Aaqqateqarnissat eqqaamassavat.

1. Eqqakkat assigiinngitsut taakkua qisuminerut kikiattukkit.
2. Qisumineq suullu sumiinersut assilikkit.
3. Qisumineq nunamut assaaguk aammalu qaammatini 2-3 utaqgillutit – assersuutigalugu aasaanerani atuanngiffeqareernisamut.
4. Qisumineq assallugu qaqeqqiguk.
5. Qanoq ilisimanersut assiliuk.

Ikuallaaviliarit eqqakkallu assigiinngitsut erseqqinnersumik misissuataarlugit. Immaqa sulisoqarpooq eqqakkat assigiinngitsut qanoq pineqartarnersut oqalluttualaarsinnaasumik. Eqqaamajuk kommuuni attaveqarfigissagakku takusannissarsilu sioqqutsisumik isumaqatigiissutigalugu.

OQALOQATIGILLUARNERIT

Assilisat marluk taakkua takukkit – misissuinnginnermeersut aammalu misissuerernermeersut:

1. Eqqakkat assigiinngitsut taakkua qanoq pisimappat?
2. Suut sukanerumik arriinnerusumillu misileraanermi arriortorsimapput?

LÆR OM AFFALD OG FØLG AFFALDETS VEJ TIL FORBRændingsanlæg

TAG PÅ FORBRændingsanlægget

og se nærmere på de forskellige typer affald. Måske er der en medarbejder, der kan fortælle lidt om, hvad der sker med de forskellige affaldstyper.

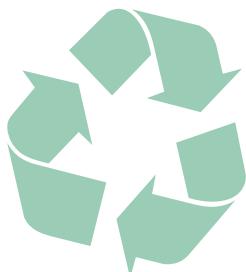
LAV ET FORSØG MED NEDBRYDNING

Børnene har nemmere ved at lære, når det er noget, de kan røre og se. Derfor er det en god idé at lave et forsøg med nedbrydning, men helst ikke i frostvejr.

MÅL

Børn skal vide, hvad der sker med deres affald, når de smider det i skraldespanden eller i naturen. Hvad sker der med dit affald? Tag en snak med børnene om hvad der bliver smidt ud og hvor det ender. Læg mærke til, hvor når skraldebilen kommer, så børnene oplever den store bil samle de store mængder affald sammen.

FORBEREDELSE

Hvordan forsvinder affaldet? Dyr, svampe og bakterier laver langsomt det organiske affald (madaffald og lignende) til jord og næring for planterne. De større dyr deler affaldet i mindre stykker, som svampe og bakterier kan omdanne til næringsstoffer.

Uorganisk affald som plastik og jern nedbrydes mekanisk og kemisk, f.eks. ved at vinde den river plastikken i mindre stykker, og sollyset ødelægger de kemiske forbindelser. Nogle af disse nedbrydningsprocesser går meget langsomt, så affaldet bliver i naturen i hundredvis af år. Plastik i små stykker kan skade de dyr, som kommer til at spise det.

Jern kan ruste, når det bliver utsat for fugt. Det skader ikke naturen, for rust er ikke giftigt, men det ser grimt ud.

AKTIVITET

Find et bræt og nogle forskellige typer af affald. Det kan være skræl af frugt eller grøntsag, plastik (pose), metal (dåse) eller kød. Husk at bruge handsker.

1. Sæt de forskellige skraldetyper fast på brættet med sørn.
2. Tag et foto af brættet, og hvilke ting som sidder hvor.
3. Grav brættet ned i jorden og vent 2-3 måneder – f.eks. til efter sommerferien.
4. Grav brættet op igen.
5. Tag et foto af, hvad der er sket med tingene.

Tag på forbrændningsanlægget og se nærmere på de forskellige typer affald. Måske er der en medarbejder, der kan fortælle lidt om, hvad der sker med de forskellige affaldstyper. Husk at kontakte kommunen og aftale jeres besøg på forhånd.

GODE SNAKKE

Kig på de to fotos – fra før og efter og undersøg:

1. Hvad er der sket med de forskellige stykker skrald?
2. Hvad bliver nedbrudt hurtigst og langsomt i forsøget?

TUTTU EQQAKKANIK

KATERSINERANI IKIORUK, TAAKKUA PINNGORTITAMIINKUNNAARNIASSAMMATA

12 ANSVARLIGT
FORBRUG
OG PRODUKTION

14 LIVET
I HAVET

15 LIVET
PÅ LAND

**TUTTU EQQAKKANIK KATERSISOQ
IKIORUK. SUMIIFISSINNI ANGALAARITSI
EQQAKKALLU NASSAARISINNAASASI
ATAATSIMOORLUSI KATERSORLUGIT.
TAAMAALIORLUSI ASSERSUUTIGALUGU
TAAKKUA KUKKUNIKKUT PUISP PIARAATA
NAAVINIILINNGINNISSAANNIK TUTTU
IKIUSSAVARI.
EQQAKKAT POORSUARMUT IGKKIT,
TAANNALU CONTAINERIMUT IGILLUGU.**

AAQQATIT EQQAAMAKKIT

ANGUNIAGAQ

Meeqqat ilikkassavaat eqqakkat pinngortitamut pitsaa-suunngitsut aammalu eqqaavimmut iginneqassasut, taamaallillutik ajoqsiissanatik

PIAREERSARNEQ

Sumiiffinni misissuilaarit eqqagassaqarnersoq takuniar-lugu. Puussiat immaqalu oqimaalutaq imaluunniit uuttortaaqtat qaqikkit.

SAMMISASSAQ

Meeqqat eqqakkat takusin-naasatik tamaasa ataatsimoortukkaarlutik imaluunniit kisimiillutik katersussavaat. Piumagussi piffissaq killilersinnaavarsi – assersuutigalugu minutsit 20-t. Meeqqat naammassippata eqqakkat qanoq annertutiginersut oqimalutamik imaluunniit uuttortaaammik uuttortarsinnaavasi.

OQALOQTIGILLUARNERIT

Eqqakkat qanoq ilillutik pinngortitamiilersimanersut oqaloqtigissutigisiuk. Aamma eqqakkat pinngortitamut aammalu uumasunut pinngortitamiittunut qanoq sunniisarnersut oqaluuserisiuk. Uumasut eqqakkanik nerinerminni toqusinnaallutik imaluunniit pisarineqarlutik ajorluinnartumik pisogarsinnaavoq.

Ajoraluartumik aamma Ka-laallit Nunaanni maani uumasuni eqqakkat aammalu mikroplastit nassaarineqartarpuit – tassa imappaq, annikitsumik ullaat tamaasa eqqakkanik nerisarpugut.

Eqqakkanik pinngortitamiit-toqannginnerulernissaanut nammineerluni qanoq ilortoqarsinnaanersoq oqaluuserisiuk. Takuuk qupperneq pissusiviusunut tunngasoq, quppernermi kingullermiittoq aammalu sunniutaasarut oqaluuseralugit.

HJÆLP TUTTU MED AT SAMLE SKRALD SÅ DET KOMMER VÆK FRA NATUREN

MÅL

Børnene lærer at skrald er dårligt for naturen og skal i skraldespanden så det ikke gør skade

FORBEREDELSE

Kig dig lidt omkring og se om der er noget skrald i området. Find poser og evt. en vægt eller et målebånd frem.

AKTIVITET

Børnene samler alt det skrald de kan enten i hold eller alene. I kan hvis I vil sætte en tidsfrist – f.eks. 20 minutter. Når børnene er færdige kan i måle hvor meget skrald der er med vægten eller målebåndet.

GODE SNAKKE

Tag en snak om hvordan alt skraldet dog er endt i naturen. Snak også om hvad skraldet gør ved naturen og ved de dyr der lever i naturen. Det kan gå så galt, at dyrene dør af at spise affald eller bliver fanget i det.

Der er desværre også fundet skrald og mikroplast i vores dyr her i Grønland - dvs. at vi spiser lidt skrald hver dag.

Snak om hvordan man selv kan være med til at sørge for, at der er mindre skrald i naturen. Se fakta side, på sidste side og snak om konsekvenserne.

**HJÆLP TUTTU MED AT SAMLE
SKRALD. GÅ RUNDT I OMråDET HVOR
I ER OG SAML DET SKRALD SAMMEN
I KAN FINDE. PÅ DEN MÅDE HJÆLPER
I TUTTU MED AT DET IKKE KOMMER
F.EKS. NED I SÆLUNGES MAVE VED
EN FEJL. SMID SKRALDET I EN STOR
POSE, OG SMID DET I CONTAINEREN.**

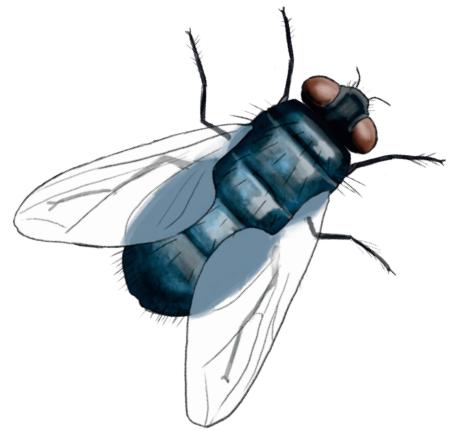
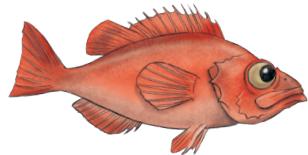
HUSK HANDSKER

SUMIIFSISSINNI SUNIK UUMASOQARNERSOQ PAASINIARLUGU TUTTU IKIORSIUK

**SUMIIFSISSINNI SUNIK
UUMASOQARNERSOQ
PAASINIARLUGU TUTTU IKIORSIUK?
UUMASUT TITARTARSIGIT
AAMMALU QANOQ UUMASUUNERSUT,
SUUNERSUT QANORLU
PAARILLUARNERUSINNAANERIGUT
OQALUUSERALUGU.**

ANGUNIAGAQ

Meeqqat sumiiffimmi uumasut, sumiingersut qanorlu umasunersut ilikkassavaat.

PIAREERSARNEQ

Marmeladit puukui puussiallu nassarsigit, soqutiginartunik nassaassinnik katersisinnaniassagassi.

ATUAGAQ TAKUUK nassarsiuk aammalu atuakkamiittunik umasunik takusaqarsin-naanerlusi takullugu.

Aamma TAKUUK-mi quppernerup tulliani umasunut sanilliullugu qanoq angitiginerlutit takuuk.

SAMMISASSAQ

Pinngortitamukaritsi aammalu uumasut suut tamaaniingersut paasiniarlugu.

Immaqa nattoralik imaluunniit naajaq silaannarmiittut takusinnaavasi. Immaqa tuttut timmissalluunniit tumai takusinnaavasi. Assersuutigalugu uumasut qassit takusinnaanerlugin nalunaaqutap akunnera affaq atorsiuk, allattorsigit naamassigussilu niptuumik atuarlugit.

ATUAGAQ TAKUUK nassarsiuk aammalu atuakkamiittunik umasunik takusaqarsin-naanerlusi takullugu.

Uumasut paarilluassagigut oqaluuserisiuk aammalu eqqakkanik inuussuteqanganinnissaat isumagalugu

OQALOQATIGILLUARNERIT

Uumasut suut takunerlugin qanorlu iliorlusi nassaari-nerlugin oqaluuserisiuk. Inuit uumasullu sanileriinnerat oqaluuserisiuk aammalu inuit ilaannikkut uumasut akornusersorsinnaagaat, qanorlu iliorlutik akornuser-suisinnaanersut il.il. oqaluuserisiuk.

Uumasorpassuit toquneran-nut eqqakkat pisuusinnaap-put. Qassutinik qimaannak-kanik pisarineqaramik imaluuniit plastikklinik nerisi-magamik.

Ukiut tamaasa nunarsuarmi timmissat millionit toquas-put, inuit pinngortitamut eqqakkanik igitsisarnerat pissutaalluni.

Atuagaqqami qupperneq kingullermi assersuutit amiliaarnartut amerlanerusut takukkit.

**NASSUAAT:
SAMMISASSAMUT
UUMASUNK
PAASINIAASARTUMUT
KATTUNEQARSINNAAVOQ**

HJÆLP TUTTU MED AT FINDE UD AF HVILKE DYR DER ER DER HVOR I ER

MÅL

Børnene lærer om dyrene i området, hvor de lever og hvordan de lever.

FORBEREDELSE

Tag syltetøjsglas og poser med, så kan I samle de interessante ting I finder.

Tag **TAKUUK BOGEN** med og se om I kan finde nogle af dyrene fra bogen.

Se også på næstsidste side i TAKUUK hvor stor du er i forhold til dyrene.

AKTIVITET

Tag ud i naturen og find ud af hvilke dyr I kan se lever her. Måske kan I se en ørn eller en måge oppe i luften. Måske I kan se et fodspor fra et rensdyr eller en fugl. Brug f.eks. en halv time på at se hvor mange dyr I kan finde, skriv dem ned og læs dem højt når I er færdige.

Tal om at vi skal passe på vores dyr og sørge for at de ikke skal leve med affald

GODE SNAKE

Tal om hvilke dyr I fandt og også hvordan I fandt dem. Tal om at mennesker og dyr lever side om side, og snak om hvordan vi mennesker sommetider kan forstyrre dyrene, og hvordan de sommetider kan forstyrre os.

Skrald kan være skyld i at mange dyr dør. Enten fordi de bliver fanget af efterladt net eller ved at spise plastik.

Hvert år dør en million fugle i verden fordi mennesker smider affald ud i naturen.

Se flere forfærdelige eksempler på sidste side i hæftet.

**HJÆLP TUTTU MED AT
FINDE UD AF HVILKE DYR
DER ER DER HVOR I ER?
TEGN DYRENE OG TAL OM
HVORDAN DE LEVER, HVEM
DE ER, OG HVORDAN
VI KAN PASSE BEDRE
PÅ DEM.**

**NOTE: KAN SLÅS SAMMEN MED
AKTIVITETEN DYREDETEKTIV**

TUTTU PEQATIGALUGU PINNGORTITAMI PISUUSSUTINIK UJAASIGITUUMASUNIK PAASINIAASARTOQ

PISSUSIVIUSUT

AALISAKKANUT QASSUTIT
ARROIARTORTARNERAT
PINNGORTITAMI
UKIUNIK 600-NIK
SIVISUSSUSEQARTARPOQ

UUMASUT SUUPPAT?
NERISARNERPAGUT?

SAANEQ TAANNA
UUMASUT
ARLAANNEERSUUA?

HVILKET DÝR ER DET???

HVILKET DÝR ER DET???

ANGUNIAGAQ

Meeqqat uumasut suunerat, nerisaqaqtigiainneq piujuartitsinissarlu ilikkassavaat

PIAREERSARNEQ

Sumiifimmi sunik uumasoqarnersoq eqqarsaatigiuk. Tassaasinnaapput uumasut mikisut, soorlu ippernat niiviukkallu aammalu uumasut angisuut, soorlu tuttut terannissallu. Atuagaq TAKUUK qaqiguk, ataatsimoorlus uumasut tikkuarsinnaaniasagassigit.

EQQAAMAJUK, Kalaallit Nunaata uumasui naasuilu pillugit sorpassuit takusinnaavasi uani:
www.asimi.gl.

SAMMISASSAQ

Meeqqat nunami uumasoqarnera paasisassarsiorfigisinaavaat. Tumit allallu uumasut qimataat assigiinngitsut ujarsigit – assersuutigalugu meqkoq imaluunniit saarnit, manniit, nissavaarsup ningaliai, imaluunniit uumasut anaat, immaqa assersuutigalugu ukallip anaa panernikoq, angerlaallugillu.

OQALOQATIGIILLUARNERIT

Nassaasi assigiinngitsut pillugit meeqqat oqaloqatisigisigit:

- Uumasumit sorlerminnagaanneerpa?
- Uumasoq taanna nerisarpaput?
- Uumasoq sunik nerisarpa?
- Taanna nerisareqaqtigiinnermi sorlermiippa?
- Qaqutigoortuuppat?
- Piniaqqusaappat?
- Uumasoq nuannarerpaasari titartarlugulu qalipassiuk.

GÅ PÅ SKATTEJAGT

UDE I NATUREN

MED TUTTU

DYREDETEKTIV

FAKTA
DET TAGER
NATUREN 600 ÅR AT
NEDBRYDE FISKEGARN

MÅL

Børnene lærer om dyrearter, fødekæde og bæredygtighed.

FORBEREDELSE

Tænk over hvilke dyr du ved der er i området. Det kan være både små dyr som myg og fluer og store dyr som rensdyr eller ræve. Find TAKUUK bogen frem så I kan pege på dyrene sammen.

HUSK, at I kan finde en masse om grønlandske dyr og planter på:
www.asimi.gl

AKTIVITET

Børnene kan gå på opdagelse efter dyrelivet på land. Gå på jagt efter forskellige spor og efterladenskaber fra dyr – f.eks. en fjer eller knogler, æg, spindelvæv, eller dyre lort, måske der f.eks. er harelort, de er tørre og til at tage med hjem.

GODE SNAKKE

Tag en snak med børnene om de forskellige ting de har fundet:

- Hvilken art er det fra?
- Er det et dyr vi spiser?
- Hvad spiser dyret?
- Hvor hører det til i fødekæden?
- Er de sjældne?
- Må man jage dem?
- Tegn og mal måske jeres yndlingsdyr.

HVILKET DÝR KOMMER
DEN KNØGLE FRA???

HVILKET DÝR ER DET???

HVILKET DÝR ER DET???

Snak om altid at tage skrald med hjem, at man skal respektere dyrene hvis de er fredet, og ikke forstyrre dem hvis de yngler.

EQQAKKAT PINNGORTITAMUT QIMAANNARTAKKAGUT NUNGUKKIARTORTARNERSUT PAASINIARLUGU TUTTU IKIORSIUK.

PISSUSIVIUSUT

**AALISAKKANUT QASSUTIT
NUNGUKKIARTORTARNERAT
PINNGORTITAMI UKIUNIK 600-NIK
SIVISUSSUSEQARTARPOQ**

ANGUNIAGAQ

Meeqqat pinngortitamiittut eqqakkat, taakkua qanoq sivutigisumik nungukkiartortarnersut sumullu atorneqarsinnaanersut ilikkassavaat.

PIAREERSARNEQ

Quppernermi kingullermi aammalu eqqagassanuit nallukattani atortussiat assigiinngitsut nungukkiartorternerisa sivisussusaat atuakkit. Eqqakkanik kartersivissat puussiat, karsit aaqqatillu qaqikkit.

SAMMISASSAQ

Meeqqat eqqakkanik "kusanartunillu" katersissapput, assersuutigalugu meqqut, uillut il.il. tamatuma kingorna eqqakkat atorsinnaasut eqqakkallu atoqqinneqarsinnaannngitsut immikkoortitissavaat.

Eqqaamajuk meeqqat aaqqateqassammata, taamaalilluni ajoqusinn-ginniassammata. Inuit suut igittarneraat takullugu ilikkarnarpooq, aammalu avatangiisnik pitsangorsaaqataalluni misigalugu nuannerluni.

Eqqakkanik saqqummersitsilaarsinnaavusi imaluunniit allatut pinngortitami eqqakkat ajornartorsiutaanerat oqaluttuarisinnaavarsi.

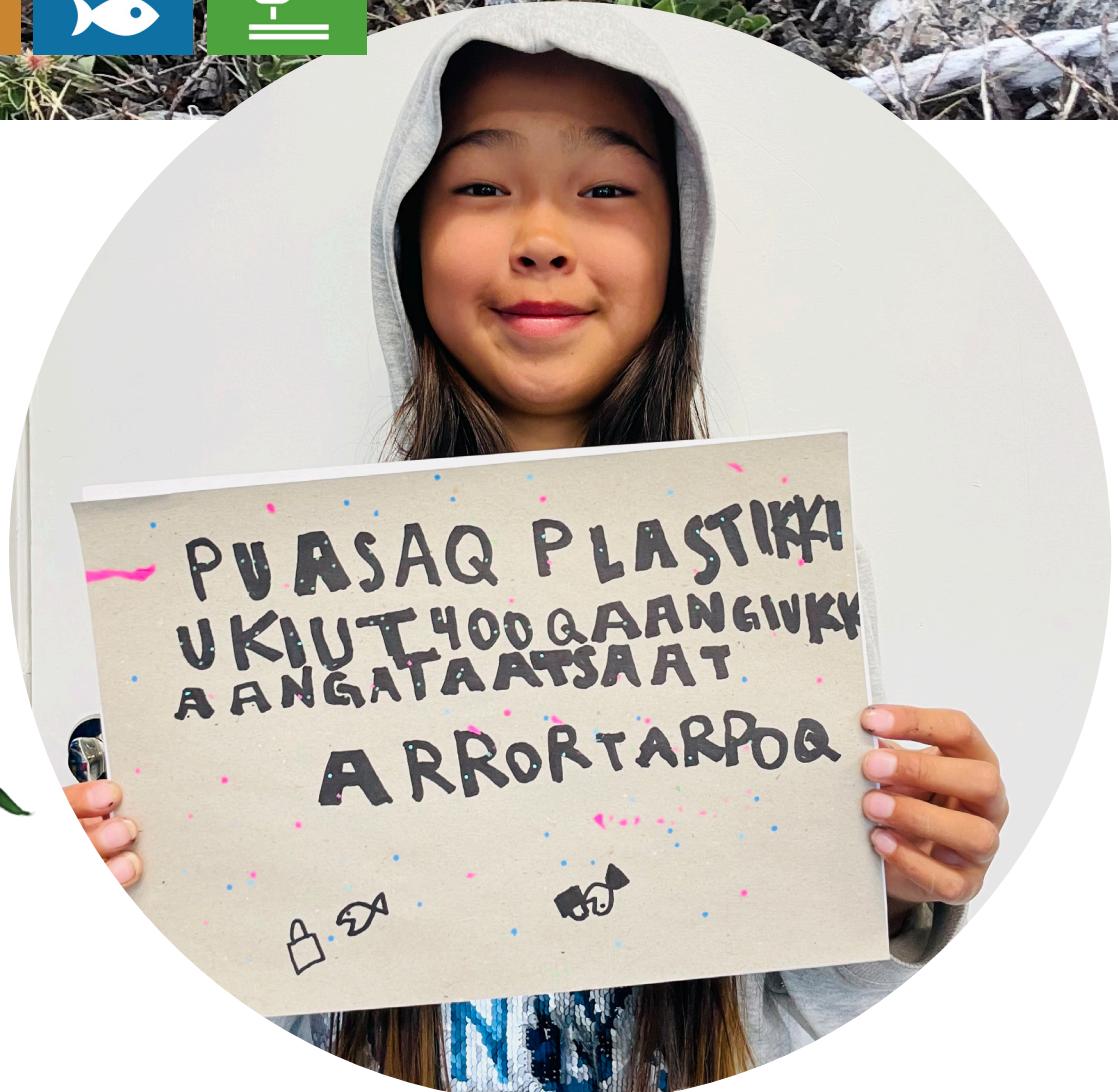
OQALOQATIGIILLUARNERIT

Tamakkua uninngaannarpa-ta qanoq pisoqassanersoq meeqqat oqaloqatigisigit. Sikut tigummivii, plastikkit, naasuliviit aamma kuulo-ruujut qalipai pinngortita-miiginnalerangamik susar-pat? Sooq angerlaallugit eqqaavimmut ikinissaat pingaaruteqarpa? Kusananngillat immaqalu uu-masut ajoquersinnaapput,

igalaamernit tummarunikku imaluunniit puussiat plastikit nerigunikku. Eqqakkat pinngortitamiittut qanoq kinguneqartarnersut mee-qqat oqaluuserissavaat. eqqakkat assigiinngitsut qanoq sivisutigisumik uninngasarnersut paasiniar-lugu eqqakkanut nallukattat atussavaat

PIUQARTITILLUNI
INERIARTITITNERMI
NUNARSIAJMI ANGUNIACQ

**HJÆLP TUTTU MED
AT FINDE UD AF HVOR
LANG TID DET TAGER AT
NEDBRYDE AL DET
SKRALD VI
EFTERLADER I
NATUREN.**

FAKTA
DET TAGER
NATUREN 600 ÅR
AT NEDBRYDE
FISKEGARN

MÅL

Børnene lærer om skrald i naturen, hvor lang tid det tager at nedbryde det og hvad det kan bruges til.

FORBEREDELSE

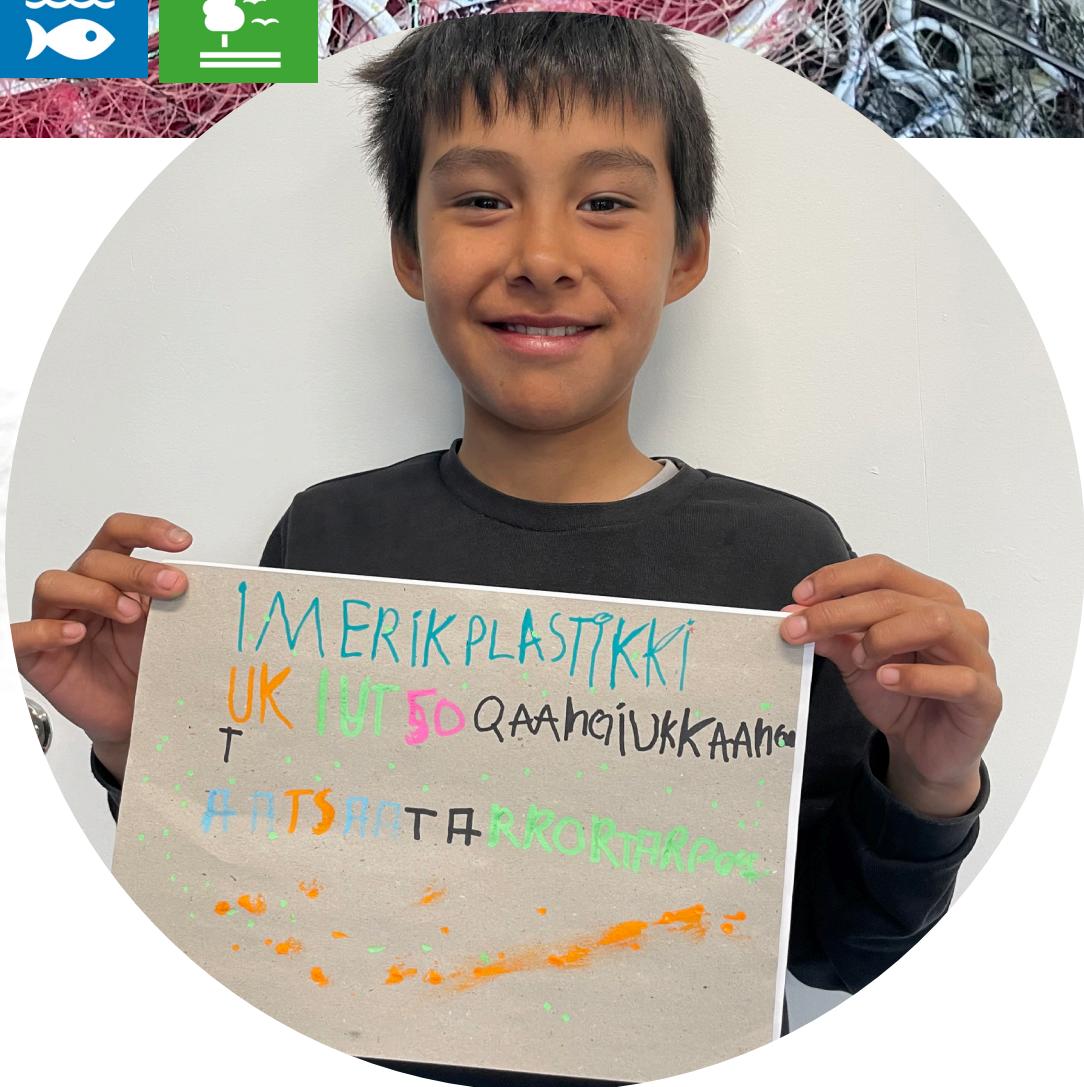
Læs op på forskellige materialers nedbrydnings-tid på sidste side og af-faldskortene. Tag poser, kasser og handsker frem til at samle skraldet med og i.

AKTIVITET

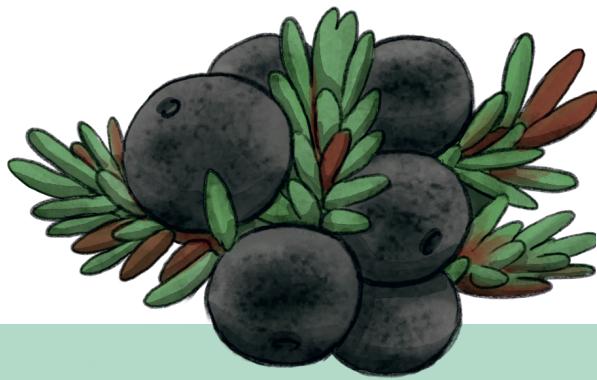
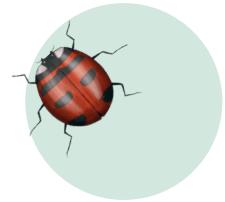
Børnene skal samle skrald og "flotte" ting f.eks. fjer, muslinger m.m. Derefter skal de sortere brugbart skrald og skrald der ikke kan genbruges. Husk, at børnene skal have handsker på, så de ikke kommer til skade. Det er lærerigt at se, hvad folk har smidt fra sig, og det en dejlig følelse, at være med til at forbedre miljøet. I kan lave en lille udstilling af skraldet, eller på anden vis fortælle andre om affaldsproblemets i naturen.

GODE SNAKKE

Tal med børnene om, hvad der mon sker, hvis tingene bliver liggende. Hvad sker der med is-pinde, plastik, potteplanter og gulerodsskræller, når de flyder i naturen? Hvorfor er det vigtigt at tage med hjem og lægge i skraldespanden? Det ser jo grimt ud og dyrene kan måske komme til skade, hvis de træder i et glas-skår eller kommer til at spise en plastikpose. Børnene skal tale om, hvad skrald ude i naturen betyder. De kan bruge affaldskortene til at finde ud af, hvor lang henfaldstid, de forskellige typer skrald har.

NAASU PEQATIGALUGU NUNAMI NAASUT MISISSUKKIT

ANGUNIAGAQ

Meeqqat naasut nerisareqatigiinnerlu ilikkassavaat.

PIAREERSARNEQ

Atuagaq TAKUUK kuffertimiit qaqiguk. Aviisit atuakkallu oqimaatsut naasunik naqtsinermut atugassat qaqikkit.

SAMMISASSAQ

Meeqqat naasunik assigiangitsunik sumiiffimmiiittunik katersissapput, taakkualu misissussallugit. Atuagaq TAKUUK peqatigiillusi qupperarsiuq, naasullu suut tassaniinersut takullugit.

Naasut sikkernillit naasullu imatut naqtsinneqartarput.

1. Naasut naasullu sikkernillit nassaasi kusanarnersorsigit.
2. Angerlarussi naasut pilutallu aviisit akornannut ilisinnaavasi.
3. Ataani manngersumik ilisigitsi aammalu aviisit qaavanut oqimaatsumik ilisillusi.
4. Ullut 1-2 qaangiunne-ranni aviisit taarsissavasi.

Naasut pilutallu sapaatit akunnerisa 1-2 qaangiunne-ranni panerluinnarpata post-kortiliorsinnaavusi, puugut-tanut allequtaliorsinnaavusi (naasut nipititissapput) imaluunniit meeqqeriviup nam-mineerluni naasunik paner-titaasivianik sanasinhaallusi.

Naasunik panertaaasivik naasunik katersanik ima-qarpoq, tassani naasut panertitat nipinneqquser-sorneqassallutik imaluunniit pappiaqqamut qeratasuu-mut nippussuutsinneqas-sallutik, aammalu naasup taaguutaa sumilu nassaa-risimanerlugu allanneqas-salluni.

EQQAAMAJUK, Kalallit Nun-aanni umasut naasullu pil-lugit sorpassuit takusinnaa-gassigit uani: www.asimi.gl

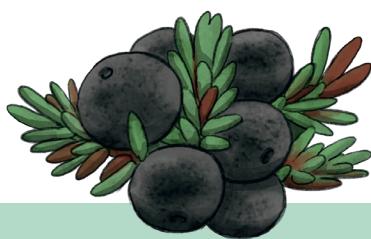
OQALOQATIGILLUARNERIT

- Naasut oqaluuserisigit, qanoq isikkoqarnersut arlaat susinnaanersut.
- Naasut suut meeqqat nassaarisimavaat
- Naasut suut nerineqar-sinnaappat aammalu naasut suut nerineqar-sinnaannigillat?
- Uumasut suut naasunik sunik nerisarpat?
- Sooq naasunik paarsilluarnissarput pingaaruteqarpa?

UNDERSØG PLANTELIVET PÅ LAND MED NAASU

MÅL

Børnene lærer om plantelivet og fødekæder.

FORBEREDELSE

Find TAKUUK bogen frem fra kufferten. Find nogle avisere og tunge bøger frem til blomsterpresningen.

AKTIVITET

Børnene skal samle de forskellige typer planter der er i området og undersøge dem. Kig i TAKUUK bogen sammen og se hvilke planter der er.

Sådan presser man blomster og planter.

1. Tag de flotteste planter og blomster i fandt.
2. Når I kommer hjem, kan I lægge planter og blade mellem nogle avisere.
3. Læg noget hårdt nedenunder og noget tungt ovenpå aviserne.
4. Efter 1-2 dage skal I skifte aviserne ud.

Når planter og blade er helt tørre efter 1-2 uger, kan I lave postkort, dækkeservletter (blomsterne lamineres) eller måske børnehavens eget lille herbarium. Et herbarium er en plantesamling, hvor tørrede planter tapes eller limes på karton, og plantens navn og hvornår I fandt dem skrives på.

HUSK, at I kan finde en masse om grønlandske dyr og planter på:

www.asimi.gl

GODE SNAKKE

- Tal om planterne, hvordan de ser ud og hvilke af dem der kan havd.
- Hvilke planter har børnene fundet
- Hvilke planter kan spises og hvilke planter kan ikke spises?
- Hvilke dyr spiser hvilke planter?
- Hvorfor er det vigtigt, at vi passer på plantelivet?

NAASUT QANOQ ATEQARNERSUT PAASINIARLUGU NAASU IKORSIUK. SUUT INUIT UUMASULLU NERISINNAANERAAT AAMMALU ILAI TOQUNARTORTAQARNERSUT OQALUUSERISIUK

SUMIIFISSINNI SUNIK
NAASOQARNERSOQ PAASINIARLUGU
NAASU IKORSIUK? TITARTARSIGIT
AAMMALLU NAASUT SUUNERSUT
SUSINNAANERSULLU OQALUUSERISIUK.
NAASUT UUMASUT NERISASSAATTUT
PINGAARUTEQARPUT AAMMALU UAGUT
INUIT ANERSAARTORNITSINN
ATUGASSATSINN
SILAANNALERSORTARPAATIGUT

ANGUNIAGAQ

Meeqqat naasut taakkualu sumiiffimmi uumasunut inunnnullu pingaaruteqarne- rat ilikkassavaat

PIAREERSARNEQ

Sumiiffimmi sunik naasoqarnersoq nalunnginnerlugu, assersuutigalugu soorlu nunaq paarnai, aammalu uum- masut suut naasunik sunik nerisarnersut, eqqarsati- giuk. Assersuutigalugu aqis- sit sullinernik paarnanillu nerisaqarput, tuttut orsuaasanik nerisarput, niviukkat naasuni- nik paarnanillu nerisarput.

Atuagaq TAKUUK qaigiguk naasut tikkuarsinnaaniassa- gassigit. Eqqaamajuk aam- ma naasut silaannarmik inu- it uagut anersaartornitsinni

pisariaqartitatsinnik pilersit- sisarmata. Tamanna taane- qartarpooq fotosyntese.

EQQAAMAJUK, Kalallit Nu- naanni uumasut naasullu pillugit sorpassuit takusin- naagassigit uani:

www.asimi.gl.

SAMMISASSAQ

Sumiiffissinni sunik naasoqarnersoq paasiniarlugu Naas- ikorsiuk? Titartarsigit aam- malu sunik naasoqarnersoq taakkualu susinnaarnersut oqaluuseralugu. Naasut uu- masunut inuussutissatut pi- ngaaruteqarput, aammalu inuit uagut anersaartornitsin- ni atugassatsinnik silaannar- mik pilersitsisarlutik.

- Yoghurtit puukui ima- luunniit puuiaasat atukkit taakkununngalu naasussanik ikkussillusi.
- Lipilinik neringaagassi kigutai toqqorlugit imaluunniit kaarsiliorlusi misilissinnaavarsi.
- Immaqa nammineq naasuiteqarsinnaasusi imerternissai qaamasu- miitinnissai kiattumiitin- nissaalu eqqaamania- gassassinnik

OQALOQATIGILLUARNERIT

Naasut pigisagut qanoq paarissanerigut aammalu naasut suli amerlaneruler- nissaat qanoq isumagine- qarsinnaanersoq oqaluuse- risiuk.

Nunani allani, assersuuti- galugu amerika kujallermi, orpippassuarujussuit ilaanni orpiit piujuartinnissaat pingaaruteqartoq oqalu- serisiuk. Orpippassuit nunar- suarmi imeqarnissaa qulak- keertarpaat, orpippassuit masarsoqarfittallit erngup tarajoqanngitsup pisuussu- titta aqunnissaanut pingaa- routeqartorujussuupput. Orpippassuit arlaatigut nu- narsuarmi uumassusilinnik peqarnissaa isumagisarpaat.

HJÆLP NAASU MED AT FINDE UD AF HVAD PLANTERNE HEDDER. SNAK OM HVILKE DER ER SPISELIGE FOR MENNESKER OG DÝR OG OM DER ER NOGEN DER ER GIFTIGE

**HJÆLP NAASU MED AT
FINDE UD AF HVILKE PLANTER
DER ER HVOR I ER? TEGN DEM OG
TAL OM HVILKE PLANTER DE ER
OG HVAD DE KAN. PLANTERNE ER VIGTIG
FØDE FOR DYRENE, OG GIVER FAKTISK
OGSA ILT TIL OS MENNESKER
SOM VI SKAL BRUGE NÅR VI
TRÆKKER VEJRET**

MÅL

Børnene lærer om planterne og deres betydning for områdets dyr og mennesker

FORBEREDELSE

Tænk over hvilke planter du ved I har i området som f.eks. sortebær, og hvilke dyr der spiser hvilke planter. Ryper spiser f.eks. insekter og bær, rensdyr spiser larv, fluer spiser planter og bær.

Find TAKUUK bogen frem så I kan pege på planterne. Husk at planterne også laver ilt som vi mennesker bruger når vi trækker vejret. Det hedder fotosyntese.

HUSK, at I kan finde en masse om grønlandske dyr og planter på:
www.asimi.gl.

AKTIVITET

Hjælp Naasu med at finde ud af hvilke planter der er hvor i er? Tegn dem og tal om hvilke planter der er og hvad de kan. Planterne er vigtig føde for dyrene, og giver faktisk også ilt til os mennesker som vi skal bruge når vi trækker vejret.

- Gem yoghurtbægre eller flasker og plant blomster i dem.
- I kan prøve at gemme kernerne når I har spist æbler eller lave karse.
- I kan måske have jeres egen lille plante som I skal huske at vande og give lys og varme

GODE SNAKKE

Snak med børnene om hvordan vi passer på de planter vi har, og hvordan man måske kan sørge for at der kommer endnu flere planter.

Snak om at I andre lande i f.eks. sydamerika er det vigtigt at bevare nogle af deres store skove med træer. Skovene sikrer klodens vand, skove med vådområder er meget nødvendige for at forvalte vores ferskvandsressourcer. Skovene sørger på en måde for at der er liv på jorden.

ATOQQIISARNEQ OQALUUSERISIUK AAMMALU KUSANARTUNIK NANERUARFILORLUSI

ANGUNIAGAQ

Meeqqat atoqqisarneq ilikkassavaat

PIAREERSARNEQ

Eqqakkat atorlugit suut suliarineqarsinnaanersut eqqarsaatigiuk. Meeqgerivimmi igaffik marmeladit puukui toqqortaqqullugit qinnuigiuk.

Imaluunniit igalaamernit puukut ketersorigit meeqerivimmi allagarsiigtsi.

Allunaasat, ungerutissiat sapakkallu meeqgerivimmi pigisasi atorsigit aammalu pinngortitami atorluarsinnaasunik ujaasillusi, immaqa meqqoq imaluunniit simikut nuannersut.

SAMMISASSAQ

Pinngortitap Paarsuisi eqqakkat pinngortitamiit ataatsimoorlusi piakkasi atorlugit atorsinnaalluar-tunik suliaqartut ikiukkit. Meeqgerivimmut kusanartunik pinnersaasiorit imaluunniit meeqqat agajoq-qaavinut tunissutissanik kusanartunik sanagtsi.

OQALOQATIGIILLUARNERIT

Igittakkatta ilarpassui kusa-nartunngorluarsinnaasut pillugit meeqqat ogaloqati-gisigit.

Meeqqat aperisigit atisanik imaluunniit pinnguanik alla-niit mikigilersimammasig-kingornussillutik misilissima-neraat? Taamaaliornermi allat atorsinnaajunnaagaat imaluunniit pinnguarerusuk-kunnaagaat atorneqarsin-naapput.

Puuaasat utertittagaasut, taamaalilluni atoqqinne-qarsinnaallutik, aammalu aaqqissuussineq taanna soq pitsaalluinnartuuner-soq oqaluuserisiuk.

**PINNGUSSAT,
MEQQUT, SAPAKKAT
AAMMALU
KUSASSAATIGALUGIT
NUANNARISATIT
ATUKKIT.**

SNAK OM GENBRUG OG LAV FINE LANTERNER

MÅL

Børnene lærer om genbrug

FORBEREDELSE

Tænk over hvilke ting man kan lave ud af skrald. Bed køkkenet i børnehaven gemme syltetøjsglas.

Eller lav et opslag i børnehaven om at I samler på glas.

Brug hvad I har i børnehaven af snor, ståltråd og perler eller gå ud og find gode ting i naturen, måske der er en fjer, eller en sjov kapsel.

AKTIVITET

Hjælp Naturens Superhelte med at lave gode ting ud af det skrald i sammen fjerner fra naturen. Lav fint pynt til børnehaven eller som fine gaver til børnenes forældre.

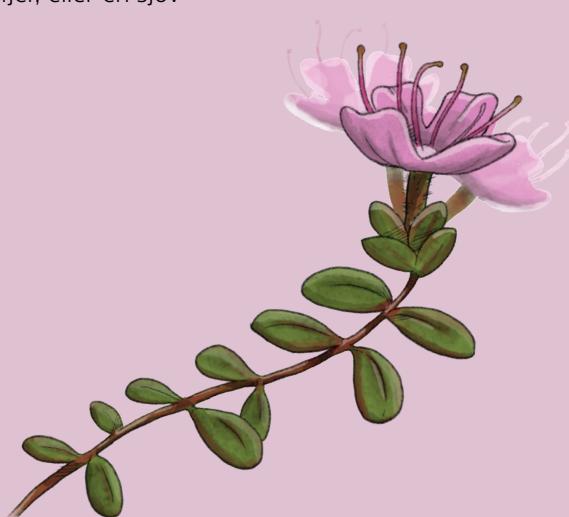
GODE SNAKE

Snak med børnene om at mange af de ting vi smider ud, sagtens kan blive til flotte ting.

Spørg børnene om de har prøvet at arve tøj eller legetøj fra en anden som var blevet for stor til det? På den måde kan man bruge det som andre ikke længere kan passe eller ikke vil lege med mere.

Tal om at der er pant på flasker så de kan genbruges, og hvorfor det er en rigtig god ordning.

**BRUG LEGETØJ,
FJER, PERLER OG
ALT HVAD DU SYNES
ER SJOVT AT SKULLE
PYNTE MED.**

SNAK OM GENBRUG OG LAV FINE LANTERNER

MÅL

Børnene lærer om genbrug

FORBEREDELSE

Tænk over hvilke ting man kan lave ud af skrald. Bed køkkenet i børnehaven gemme syltetøjsglas.

Eller lav et opslag i børnehaven om at I samler på glas.

Brug hvad I har i børnehaven af snor, ståltråd og perler eller gå ud og find gode ting i naturen, måske der er en fjer, eller en sjov kapsel.

AKTIVITET

Hjælp Naturens Superhelte med at lave gode ting ud af det skrald i sammen fjerner fra naturen. Lav fint pynt til børnehaven eller som fine gaver til børnenes forældre.

GODE SNAKE

Snak med børnene om at mange af de ting vi smider ud, sagtens kan blive til flotte ting.

Spørg børnene om de har prøvet at arve tøj eller legetøj fra en anden som var blevet for stor til det? På den måde kan man bruge det som andre ikke længere kan passe eller ikke vil lege med mere.

Tal om at der er pant på flasker så de kan genbruges, og hvorfor det er en rigtig god ordning.

**BRUG LEGETØJ,
FJER, PERLER OG
ALT HVAD DU SYNES
ER SJOVT AT SKULLE
PYNTE MED.**

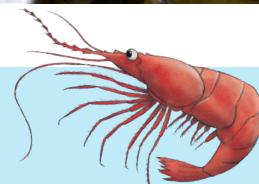
12 AKISUSSAASSUSE-QARTUMIK ATUINEQ
TUNISASSIORNERLU

14 IMAANI UUMASSIILLIT

KINGUK

IMAANI UUMASUT NAASULLU SUUT SUMIIFFIMMIIPPAT?

ANGUNIAGAQ

Meeqqat imaani uumasut pillugit, aammalu suut sissami nassaarineqarsinnaaner-
sut ilikkagaqassapput

PIAREERSARNEQ

Atuagao TAKUUK nassaruk, taamaalillusi uumasut isigisinnaallugit aammalu atuakkami tikkuarsinnaallugit. Siparnik imaluunniit marmeladit puukuunik iga-
laaminernik nassarit.

EQQAMAJUK, Kalallit Nu-
naanni uumasut naasullu
pillugit sorpassuit takusin-
naagassigit uani:
www.asimi.gl

SAMMISASSAQ

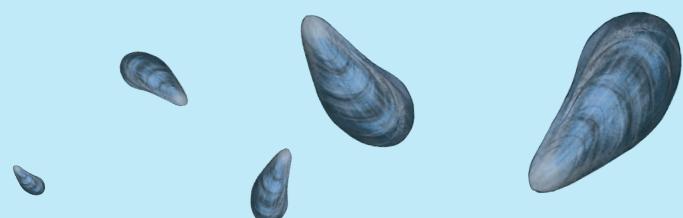
Meeqqat sissamukaqatisig-
git aammalu imaani uumasut suut tamaaniin-
nersut misissorlugu. Ujaqqat
sioqqallu kivittaakkit, putunik mikisunik assaagit,
kummeqarlutillu immamut
avalalaarlutit. Imaani uu-
masut nassaatit siparnimut
immameersumik imilerlugit
imaluunniit marmeladit
puukuinut igalaaminer-
nut ikikkit, taamaalillutik
uumasinnaassammata.
Allisissiummik nassarit,
taamaalillusi allisillugit taku-
sinnaassagassigit. Meeqqat
suunersut paasereerunku,
imaanut uterteqqissin-
naavaat.

OQALOQATIGIILLUARNERIT

Uumasut assigiinngitsut
nassaarisat suunersut
meeqqat oqaloqatigisigit:

- Uumasut suunuku?
- Nerineqarsinnaappat?
- Nerisareqatigiinnermi sumi inissismappat?
- Qaqutigoortuuppat?
- Imaani uumasoq nuan-
narinerpaasat titartaruk
qalipallugulu.

Mikroplastit tassaapput
plastikkit mikisuaraaqqat.
Mikingaaramik takune-
qarsinnaanngingajappul-
luunniit, kisianni sumiiffip-
passuarniippit. Puussiat
plastikkit assersuutigalugu
imaaniilertartut plastikkit
mikisuaraaranngortartut,
assersuutigalugu uillunii-
lersinnaasut aalisakkani-
liersinnaasulluunniit pillugu
meeqqat oqaloqatigisigit.

HVILKE AF HAVETS DYR OG PLANTER ER DER PÅ STEDET?

TANGLOPPE

MÅL

Børnene lærer om havdyr, og hvilke ting man kan finde på stranden

FORBEREDELSE

Tag TAKUUK bogen med så I kan se på dyrene og pege på dem i bogen. Tag spande eller syltetøjsglas med.

HUSK, at I kan finde en masse om grønlandske dyr og planter på:
www.asimi.gl.

AKTIVITET

Tag børnene ned på stranden og undersøg, hvilke havdyrearter der er på stedet. Løft sten og sand, grav små huller, og gå lidt ud i vandet med gummitøvler på. Læg gerne de fundne havdyr i en spand med havvand eller syltetøjsglas, så de kan holdes i live. Medbring en lup, så I kan se dem forstørret. Når børnene har fundet ud af, hvad de er, kan de lægge dem tilbage i havet.

GODE SNAKKE

Tag en snak med børnene om de forskellige dyr de har fundet:

- Hvilken dyr er det?
- Kan det spises?
- Hvor hører det til i fødekæden?
- Er de sjældne?
- Tegn og mal dit favorit havdyr.

Mikroplast er bitte små stykker plastik. De er så små at man ikke kan se dem, men de er mange steder.

Tal med børnene om at de plastikposer der f.eks. ender i havet bliver til helt små stykker plast som kan ende i f.eks. muslinger eller fisk.

INNEQ MISISSORUK AAMMALU IKUALAP INNEQ QANOQ AQUTTARNERAA PAASISAQARFIGI- NERULLUGU

ANGERLARSIMAFFIMMI IMALUUNNIIT
MEEQERIVIMMI IKUALLATTOQALERPAT
QANOQ ILIORTOQASSAVA?

ANIFFISSAO QANINNERPAAQ NASSAARINEQASSAAQ.
SKUULERNISSAQ ANGUMERISINNAANNNGIKKANNI
SKOQARANI ANIINNARTOQASSAAQ, ILINNUT
ANNAANNISSAT PINGAARNERPAAJUVOQ.

ULLUTILAANNIKISIMIITTUTIT
IKUALLATTOQALERALUARPAT, QATSERISASFIMMUT
SIANISSAATIT UUNGA:

113

ANGUNIAGAQ

Meeqqat ineq, taanna susinnaanersoq aammalu qanoq navianartiginersoq ilikkassavaat.

Kingornatigullu pinngortitami qisummut imullugu iffigaliorluni ulloq nuannisarfigalugu atorsiuk.

PIAREERSARNEQ

Isumannaatsumik ikumatitalorfigisinnasassilnik pitsaasumik nassaaritsi. Meeqqat peqatigalugit ikuallassinnaasunik katersigitsi.

Qisunnik saattukujuunik takisuunik ujaasigitsi, taakkalu qalipaajarlugit imaluunniit qisunnik saatukujuunik pisigtsi. Ingerlalinnginnissinni imullugit iffigassamik naqittaagitsi.

IMMULLUGU IFFIUGASSAQ

Qapuk 25 g

Imeq 3 dl

Tarajut seqummarluttut

Qajuusat 500 g

**Qisuit saattukujuut
qalipajakkat 10-it**

Imatut naqittaassaatit: Qapuk imermut kissalaartumut aalaaguk. Taratseruk qajuussallu annikitsukkaarlugu akuliullugu. naqittarluaruk. 30 minutit missaanni qaf-farseruk. Qisuit punnermik tanilaakkut. Naqittakkut qu-linngorlugu aviguk assaka-laartillugulu takisuunngortil-lugu aammalu qisuaqqanut saattunngorlugu imullugu.

Iffiukkut ikumaartitami arsanut uuktit ulluarnissaasa kaajallallutilu simertinnisaasa tungaanut

SAMMISASSAQ

Ikumatitaloritsi innerlu misissorsiuq. Meeqqat assigiinngitsunik katersitissigut, assersuutigalugu orpigaq, pilutaq, aviiskumernit aammalu kikiak, takullugulu qanoq ikuallattarnersut.

Ineq misissoreerussiuq ataatsimoorlusi immullugu iffiosinnaavusi nuannisar-lusilu

OQALOQATIGILLUARNERIT

Ineq qanoq uagutsinnut kiassaasarnera pissutigalugu qanoq pingaaruteqartiginersoq, kisianni aamma suut tamaasa ikuallatsittarmagit navianartusoq pillugit oqaloqatigiigtsi.

Apeqqutit makkua oqaluuserisigit:

- Ikuallattoqalissappat qanoq iliortoqassava?
- Qatserisarfiup oqara-suaataa qanoq normo-qarpa? (Allattarfissuar-mut allassinnaavarsi meeqqallu alangngaarsinnaalerlugu ilinniar-tillugit)
- Ataatsimoorlusi qatse-risarfik takusarsiuk qatserisartullu oqalo-qatigalugit.

UNDERSØG ILDEN, OG BLIV KLOGERE PÅ HVORDAN IKUALA STYRER ILDEN.

HVAD SKAL MAN GØRE HVIS DER OPSTÅR
BRAND I ENS HJEM ELLER I BØRNEHAVEN?

MAN SKAL FINDE NÆRMESTE VEJ UD.
HVIS MAN IKKE KAN NÅ AT FÅ SINE SKO
PÅ SKAL MAN BARE GÅ UD UDEN SKO, DET
VIGTIGSTE ER, AT DU REDDER DIG SELV.

HVIS DU EN DAG ER ALENE OG DER OPSTÅR
BRAND, SÅ SKAL DU RINGE TIL
BRÆNDVÆSEN PÅ:

113

MÅL

Børnene lærer om ilden, hvad den kan og hvorfor den er farlig.

Og bagefter have en hyggelig dag med snobrød i naturen.

FORBEREDELSE

Find et godt sted hvor I kan lave bål sikkert. Saml noget der kan brande sammen med børnene.

Find lange pinde og afbark dem eller køb pinde. Lav snobrødsdej før I går.

SNOBRØDDEJ

25 g gær
3 dl vand
groft salt
500 g hvedemel
10 afbarkede pinde

Sådan laver du dejen: Rør gær ud i lunkent vand. Tilsæt salt og gradvist hvedemel. Ælt godt. Lad den hæve ca. 30 min. Smør pindende med lidt smør. Tril dejen ud i 10 tynde pølser og sno i et tyndt lag rundt om en pind.

Bag brødene over gløderne på bålet til de er gennembagte og gyldne hele vejen rundt

AKTIVITET

Lav et bål og undersøg ilden. Lad børnene samle forskellige ting ind f.eks. En gren, et blad, et stykke avis papir og et søm og se hvordan det brænder.

Når I har undersøgt ilden kan I lave snobrød sammen og hygge jer

GODE SNAKKE

Tal om hvordan ilden er både vigtig for os fordi den giver varme, men også farlig fordi den brænder ting.

Snak om spørgsmålene:

- Hvad skal man gøre hvis der opstår brand?
- Hvad er telefonnummeret til brandstation? (I kan evt. skrive det på tavlen og lære børnene det udenad)
- Besøg brandstationen sammen og snak med brandmændene.

ANGUNIAGAQ

Meeqqat nunarsuarmi anguniakkat pitsaanerusumik ilisimalernissaat ilikkasavaat.

PIAREERSARNEQ

Nunarsuarmi anguniakkanut allagartaliussat aammalu qalipaatiassarpasuit, tussit, qalipaatit qalipaasiutillu qaqqikit.

SAMMISASSAQ

Silamukarit ujarappassuillu qalipakkuminartunik qaallit katarsorlugit. Ujaqqat assigiinngitsunik angissusillit, qalipaatillit ilusillillu nassaa-rikkit. Angerlaritsi aammalu nunarsuarmi anguniakkat ujaqqani assigiinngitsunik qalipaatilerlugit qalipallugit/titartarlugit. Ajornannginne-rulaassappat nunarsuarmi anguniakkat assigiinngitsunik angissusilerlugit pappialangortissinnaavasi, qaqortortai qiorstarlugit, ujaqqat qaavinut illillugit qaavisigullu qalipallugit. Pappiaqqat peerussigit nunarsuarmi anguniakkat ujaqqani qalipanneqarsimassapput.

OQALOQATIGILLUARNERIT

Meeqqat nunarsuarmi anguniakkani nuannariner-paasaminnik kusagisaminnik ataatsimik arlalinnilluunniit toqqaassisig. Qalipakkusig qanoq isumaqarnersut, soorlu anguniagaq pingaa-rueteqarnersoq oqaloqatigiis-sutigisinnaavasi.

- Nallukattat kuffertimiit-tut qaqqikit aammalu nunarsuarmi anguniakkat sammillugit.
- Nunarsuarmi anguniakkat aatsaat tamatta ikioqatigiikkutta anguneqarsinnaasut oqa-loqatigiissutigisiuk.
- Nammineerluta qanoq iliorsinnaavugut?

HJÆLP UJARAK.

SAML FORSKELLIGE STEN OG UNDERSØG HVILKE STEN DET ER.

TEGN
VERDENSMÅLENE
PÅ STENENE

6 RENT VAND
OG SANITET

10 MINDRE
ULIGHED

13 KLIMA-
INDSAT

2 STOP
SULT

17 PARTNERSKABER
FOR HANDLING

5 LIGESTILLING
MELLEM KØNNENE

8 ANSTÅNDIGE JOBS
OG ØKONOMISK
VÆKST

15 LIVET
PÅ LAND

9 INDUSTRI, INNOVATION
OG INFRASTRUKTUR

MÅL

Børnene lærer verdensmålene bedre at kende.

FORBEREDELSE

Find verdensmålskiltene og en masse farver, tusser, maling og pensler frem.

AKTIVITET

Gå ud og saml en masse sten med en god flade at male på. Find sten i forskellige størrelser, farver og former. Gå hjem og mal/tegn verdensmålene på stenene i de forskellige farver. Hvis det skal være lidt nemmere, kan I printe verdensmålene ud i forskellige størrelser, klippe de hvide dele ud, lægge dem ovenpå stene og male over. Når I så løfter papiret, vil verdensmålet være malet på stenen.

GODE SNAKKE

Lad børnene vælge et eller flere yndlingsverdensmål som de synes er de flotteste. Når I maler dem, kan I snakke om hvad de betyder og hvorfor det er et vigtigt mål.

- Find kortene i kufferten og gennemgå verdensmålene.
- Snak om, at verdensmålene kun kan nås hvis vi alle hjælper ad.
- Hvad kan vi selv gøre?

UJAQQAT AATSITASSALLU PISSANGANARTUT SUUT SUMIIFFIIMMIIPPAT?

UJARAK IKIORUK.

UJAQQAT ASSIGIINNGITSUT KATERSUKKAT
AAMMALU UJAQQAT SUUNERSUT
PAASINIARNERANUT INERSIMASUMUT IKIORTIGIT.
UJAQQAT ILAI MANNERLUINNARTUUPPUT,
ALLAT PATTALAARAANNI ASERORSINNAALLUTIK.
UJAQQAT MISISSUKKIT AAMMALU QAARSUT
SUUSSUSERPASSUI KALAALLIT
NUNAATA SANANEQAATAI
PAASISIMANISSAANNUT
UJARAK IKIORUK.

ANGUNIAGAQ

Meeqqat ujaqqat, qaarsut qaqqallu pillugit ilikkagaqas-sapput. Ujaqqat assigiinngitsut qanoq ateqarpat, qanorlu assigiinngissute-qarpat.

PIAREERSARNEQ

Ujaqqat suut sumiiffissinni nalinginnaasuunerpaanersut oqaluuserisiuk. Assersu-tigalugu tassaasinnaapput ukkusissat, granit-it, gnejs-it basaltillu.

PAASISSUTISSAT

Atuagaqarpooq "Nanu" – Kalaallit Nunaanni nunap sanna – paasisassar-siortunut ilaagit. Tassani ujarassiorneq pillugu pis-sanganartorpassuit ilinniar-neqarsinnaapput.

SAMMISASSAQ

Ujaqqat assigiinngitsut katersorsigit, meeqqallu ujaqqat suunersut paasi-niarneranni ikiorlugit. Ilai manngertorujussuupput, allallu pattakkaanni aseror-sinnaallutik. Ujaqqat misis-sorsigit aammalu ujarap-passuit Kalaallit Nunaata sananeqaatai paasisima-riernissaannut Ujark ikorsiuk. Immaqa sanalut-tarfik pulaarsinnaavarsi, tassanilu eqqumiitsuliortut ujaqqat sumut atortarne-raat oqaloqatigalugit

OQALOQATIGILLUARNERIT

- Qaarsuit ujaqqallu Ka-laallit Nunaanni nunap iluaniittut pillugit mee-qqat oqaloqatigisigit.
- Sioqqat, ujaqqat, qaarsut qaqqallu taakkuninnga aamma sanaajusut, kisianni assigiinngitsunik angis-suseqaannartut oqaluu-serisiuk.
- Ujaqqat qaarsullu tamaasa illiornernut, aatsitassanik piiaaner-mut il.il. atortakkagut oqaluuserisigit.

UJARASSIORNEQ QAQQAT
UJAQQALLU QANOQ
PINNGORTARNERANNUT
TUNGASSUTEQARPOQ,
ASSERSUUTIGALUGU
QAQQANI INNERMIK
ANITSISARTUNI.

HVILKE SPÆNDENDE STEN OG MINERALER ER DER PÅ STEDET?

HJÆLP UJARAK.

SAML FORSKELLIGE STEN OG FÅ EN VOKSEN TIL AT HJÆLPE MED AT FINDE UD AF HVAD DET ER FOR NOGLE STEN. NOGLE STEN ER HELT HÅRDE, MENS ANDRE KAN GÅ I STYKKER HVIS MAN BANKER PÅ DEM. UNDERSØG STENENE OG HJÆLP UJARAK MED AT HOLDE STYR PÅ DE MANGE KLIPPEARTER SOM GRØNLAND BESTÅR AF.

MÅL

Børnene lærer om stenene, klipperne og fjeldene. Hvad hedder de forskellige sten og hvordan er de forskellige.

FORBEREDELSE

Snak om hvilke sten der er de mest almindelige i jeres område. Det kan f.eks. være fedtsten, granit,gnejs og basalt.

AKTIVITET

Saml forskellige sten og hjælp børnene med at finde ud af hvad det er for nogle sten. Nogle er helt hårde, mens andre kan gå i stykker hvis man banker på dem. Undersøg stenene og hjælp Ujarak med at holde styr på de mange klippearter som Grønland består af. Besøg evt. et husflidsværksted og tal med kunstnerne om hvilke sten de bruger.

GODE SNAKKE

- Tal med børnene om de klipper og sten som Grønlands undergrund består af.
- Tal om at sand, sten, klipper og fjelde faktisk er lavet af det samme, men bare er forskellig størrelse.
- Tal om alle de ting vi bruger sten og klipper til i bygninger, mineraludvinding osv.

INFO

Der findes en bog "Nanu" - Grønlands geologi - tag med på opdagelse. Der kan man lære en masse spændende ting om geologi.

GEOLOGI HANDLER OM HVORDAN BJERGE OG STEN DANNES, EKSEMPELVIS MED VULKANER.

UJAQQANIK KATERSUKKANIK SULIAQARIT UJAQQAT QANITTUMIITTUT NUANNERSUT KATERSUKKIT

AAMMA PINNGORTITAP
PAARSISUI UJAQQANI
TITARTARSINNAAVATIT

ANGUNIAGAQ

Ujarassiorneq aammalu ujaqqat ujaraannaanngitsut, kisianni assigiinngitsorpassusut assigiinngitsunik pisinnallaatik, meeqqat ilikkassavaat.

PIAREERSARNEQ

Ujaqqanik meeqqat suut ujassanerlugit isumassarsitsisinnasaasunik nassaareer-simassaasi. Isumaqaruit meeqqat kajumissuseqaler-sinnissaannut tamanna nuannersinnaasoq, unamisitsinertut suliariuk.

SAMMISASSAQ

Meeqqat sumiiffimmuit assigiinngitsorpassuarnik ujarammukassapput. Meeqqat ujaqqanik assigiinngitsunik qalipaatilinnik katersissapput:

- Ujarak qaqqorissoq
- Ujarak qernertoq
- Ujarak qaserujuttoq
- Ujarak kajorujuttoq
- Ujarak aappalaartoq
- Ujarak qorsorasaartoq
- Ujarak titarnilik
- Ujarak qillersoq
- Ujarak toorniaralik

Tamatuma kingorna meeqqat makkua misissorsinnaavaat:

- Ammalortuua imaluunniit teqeqqorissuu?
- Manngertuua aammalu aserorsinnaavisiuk?
- Qillerpa?

OQALOQATIGILLUARNERIT

- Suminngaaneerpammitaava?
- Immaqa ujaqqat pitsannerusumik ilisimasagafigilerusuppari?
- Atuakkanik kusanartunik qalipaatilinnik assiliartalinnik atoritsi imaluunniit pissarsigitsi aammalu ilisimasagaunerulerlusi.

LAV EN STENSAMLING SAML ALLE DE SEJE STEN DER ER I NÆRHEDEN

DU KAN OGSA TEGNE
NATURENS SUPERHELTE
PA STENENE

MÅL

Børnene lærer om geologi og at sten ikke bare er sten, men at der er mange slags der kan forskellige ting.

FORBEREDELSE

Find nogle sten i forvejen som kan give børnene en ide om hvad de skal lede efter. Lav det til en konkurrence for børnene hvis du tror det kunne være en sjov måde at motivere dem på.

AKTIVITET

Børnene skal tage ud et sted, hvor der er masser af forskellige sten. Børnene skal samle sten i forskellige farver:

- En helt hvid sten
- En sort sten
- En grålig sten
- En brunlig sten
- En rødlig sten
- En grønlig sten
- En sten med streger i
- En skinnende sten
- En sten med prikker

Derefter kan børnene undersøge følgende:

- Er den rund eller kantet?
- Er den hård eller kan I ødelægge den?
- Skinner den?

GODE SNAKKE

- Hvor mon de kommer fra?
- Måske har I lyst til at lære stenene bedre at kende?
- Lån eller anskaf bøger med flotte farvebilleder og bliv klogere.

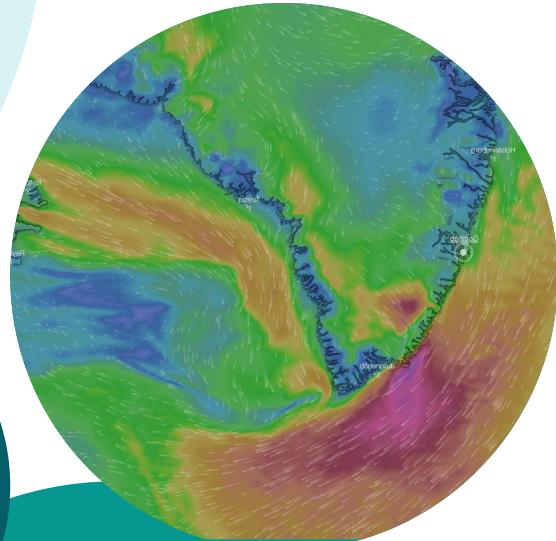
ANORI

SUMINNGAANEERNERSOQ

QANORLU ANORLERTIGINERSOQ

PAASINIARLUGU SILA

IKIORSIUK

ILAANNIKUT
ISUMANNAATSUMIK
SILAMIINNISAMUT
ANORLERPALLAARTARPOQ, PISSUTIGALUGU
TEQQARTOQARSINNAAMMAT. TAAMAATTUMIK
ANORLISSATILLUGU PINNGUSSASSI ALLALLU
EQQUTTARNISSAAT PINGAARUTEQARPOQ.

ANORIP AAMMA EQQAKKAT
TEQQARTISSINNAAVAI!

ANGUNIAGAQ

Meeqqat anori aammalu sakkortuujsinnaasoq sak-kukitsusinnaasorlu ilikkasavaat.

PIAREERSARNEQ

Pappiaqqanik, qiuutinik, nippittartunik, meqquteeqqanik, naasullu ipuinik qaqtigitsi.

SAMMISASSAQ

Meeqqat peqatigalugit matuma siulianiittooq mali-tassaq aallaavigalugu anori-saasioritsi.

Una iserfigisiuk:
<https://www.windy.com>
Takusiuk nunarsuaq tamakkerlugu anori qanoq ingerlaarnersoq.

OQALOQTIGIILLUARNERIT

Anori assigiinngitsunik sammiveqarsinnaasut, mallertitsisartoq, timmissat aarsaarnermanni atortaraat aammalu ilaannikkut iser-simaannartariaqalersilluta anorersuannguuttartoq oqa-luuserisigit.

Anorip eqqakkat imaanut supoorsinnaagai imarlu mingutsillugu, meeqqat aamma ilinniassavaat. Anori nukeqarpooq, tamannalu takusinnaanngikkaluarlugu malugisinjaavarput. Anori ilisimasaqarfigalugu pitsaa-suovoq. Imaatigut angalas-sagaanni imaluunniit timmi-sartussagaanni imaluunniit pinnguartarfimmi aneerluni pinnguassagaanni.

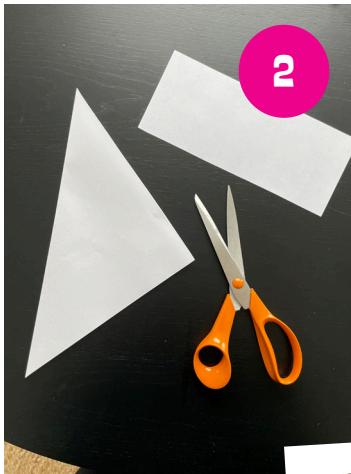
Oqaluuserisigit:

- Anori
- Anoraasuarnerit
- Knob aamma m/s
- Ulussaarsuaq

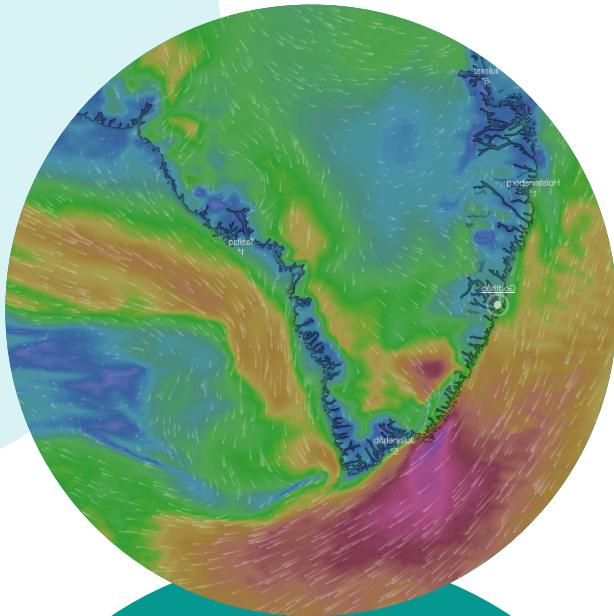
ANORISAATISSAT NAMMINEQ SANAJUK

PAPPIAQQAMIK
ANORISAATILIORLUTIT ANORI
QANOQ ATORSINNAANERSOQ
PAASINARUK

HJÆLP SILA MED AT FINDE UD AF HVOR VINDEN KOMMER FRA OG HVOR MEGET DET BLÆSER

NOGLE GANGE BLÆSER
DET FOR MEGET TIL AT DET ER
FORSVARLIGT AT VÆRE UDENFOR,
FORDI DER KAN FLYVE TING RUNDT.
DERFOR ER DET VIGTIGT, AT TAGE
JERES LEGETØJ OG ANDRE TING MED IND,
NÅR DET SKAL BLÆSE.

VINDEN KAN OGSÅ FÅ SKRALD TIL AT
FLYVE RUNDT!

MÅL

Børnene lærer om vinden og at den kan være kraftig og svag.

FORBEREDELSE

Find papir, saks, tape, knappenåle og blomsterpinde.

AKTIVITET

Lav vindmøllerne sammen med børnene ud fra opskriften foroven.

Gå ind på:

<https://www.windy.com>
Se hvordan vind bevæger sig over hele verden.

Snak om:

- Vind
- Vindstød
- Knob og m/s
- Orkan

ODE SNAKKE

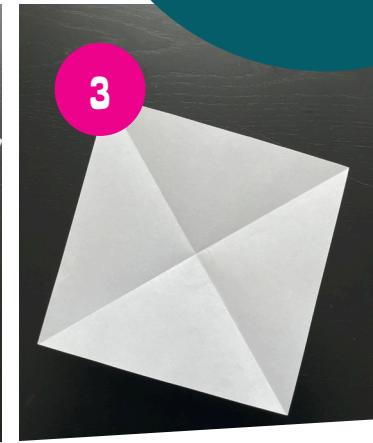
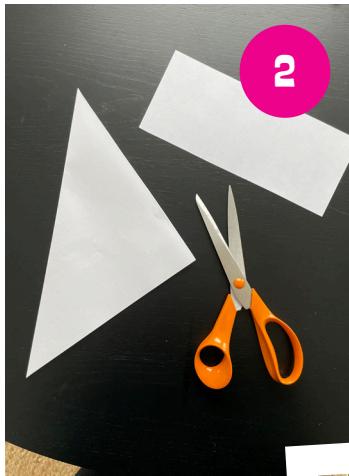
Tal om at vinden kan have forskellige retninger, at den laver bølger, at fuglene bruger den til at svæve på, og den sommetider bliver til storm så vi må blive inde.

Børnene skal også lære, at vind kan puste skrald ud i havet og forurene havet. Vinden har kræfter og selvom vi ikke kan se det, kan vi mærke det. Det er en god ting at kende til vind. Hvis man skal sejle, eller flyve eller ud og lege på legepladsen.

BYG DIN EGEN VINDMØLLE

FIND UD AF HVORDAN
VINDEN VIRKER VED AT
LAVE EN VINDMØLLE
UD AF PAPIR

12 AKISUSSAASSUSE-QARTUMIK ATUINEQ TUNISSISSIONERLUU

14 IMAANI UUMASSUSILLIT

PISSUSIVIUSUT

IMAANI UUMASUT MILUUMASUT
100.000-IT AAMMALU TIMMISSAT
IMARMIUT 1 MILLIONIT UKIUT
TAMAASA PLASTIKKINIK
MINGUTSITSINEQ PISSUTAALLUNI
TOQUSARPUT

IMAANIITTUT PLASTIKKIT PIARLUGIT SIKU IKIORSIUK - MEEQGERIVIMMI SAQQUMMERSITASSALIORITSI

ANGUNIAGAQ

Nunarsuarmi imartani qanoq plastikkeqartiginer- soq meeqqat paasisimasa- qalissapput.

Tamatta eqqagassanik eqqaavimmut igitsinissamut ikioqatigiissinnaanerulissa- sugut.

Meeqqat ilaquattaminnut ingerlateqqillugu oqaluttua- rissagaat.

Nunarsuarmi anguniagaq 14 oqaluuserisiuk.

PIAREERSARNEQ

Meeqqat aneqatigalugit plastikkinik katersigtsi. Eqqakkat ipeqarpallaat imaluuniit tipittut eqqaavim- mut igissavasi, kisianni atorneqarsinnaasut aamma- lu qalipaatigissut meeque- rivimmut angerlatissavasi. Aalisakkat timmissalluuniit pappiaqqami qjortarsigit. Eqqakkanik katersilerussi aaqateqarnissaq eqqaamas- savarsi.

SAMMISASSAQ

Meeqqat aalisakkanik qali- paatinik kusanartunik qali- paasersuitissigit imaluunniit qalipaatissigit, tamatumalu kingorna plastikkit eqqak- kat naavini "kusassaatit" nipiiteritillugit. Tamanna aalisakkat naavini plastik- kinik nassaartoqartalersima- neranut takussutissaavoq.

Meeqqat immaqa angajoq- qaaminnut saqqummersita- liorsinnaapput, tassani que- quataq oqaluuserineqarluni.

OQALOQATIGILLUARNERIT

- Plastikkit imaaniilertar- nerat sunniuteqartus- saasoq oqaluuserisiuk. Immani plastikkit qe- qertaasanngorsima- sut annertoorujussuit takussaapput, tamarmik ataatsimoorlutik Kalaal- lit Nunaannit tamarmiu- sumit annertunerujus- suanngorsimallutik.
- Plastikkit arrortinnissaat pinngortitami ukiunik 400-t missaannik sivi- sussuseqarpoq.
- Ukiut tamaasa plastikkit 8 millioner tonsit mis- saannik annertussusillit nunarsuarmi imartanii- lertarput. Taakkua mi- nutsimut lastbilut ulik- kaarlutik usigisinnaa- saattut annertussuse- qarput.
- Internetsimi pissusiviu- sut allarpasuit nas- saassaapput oqaluuse- risinnaasasi.
- Eqqakkatta eqqaavim- mut igittarnissaat ta- matta pikkoriffiginerulis- sagipput oqaluuserisiuk.
- Atortussiassat, soorlu pappiaqqat qisillu, arrotinneqarsinnaasut toqqartarnissaat pik- koriffiginerulissagipput.
- Tamatta eqqakkat nu- nami takusatta kater- sornissaannut ikioqa- tigiissasugut, tassami anorip eqqakkat tingit- tittarmagit, imaaniiler- nerusarlutik.
- Aammalu ajornerpaa- mik pisoqarpat taakkua aalisakkaniilertarput allanilu nerisakkatsinni imaani uumasuniiler- tarlutik! Quppernermi kingullermi assersuutit annilaarnartut amerla- nerusut takukkit.

FAKTA

**100.000 HAVPATTEDYR
OG ÈN MILLION
HAVFUGLE DØR HVERT
ÅR PÅ GRUND AF
PLASTFORURENING**

MÅL

Børnene får indsigt i hvor meget plastik der er i verdenshavene.

At vi alle bliver bedre til at hjælpes ad med at smide skrald i skraldespanden.

At børnene fortæller det videre til deres familie.

Snak om Verdensmål 14.

FORBEREDELSE

Tag børnene med ud og saml plastik. Det skrald som er for beskidt, eller lugter smider i i skraldespanden, men det der kan bruges og som er farverigt tager i med hjem til børnehaven. Klip fisk eller fugle ud i pap. Husk handsker når i samler skrald.

AKTIVITET

Lad børnene farve eller male fiskene i flotte farver og lim derefter plastikaffald som "pynt" på maverne. Det er symbol på, at man er begyndt at finde plastik i maverne på fisk.

Børnene kan evt. lave en udstilling for deres forældre hvor man snakker om emnet.

HJÆLP SIKU MED FJERNE PLASTIK FRA HAVET - LAV EN UDSTILLING I BØRNHAVEN

GODE SNAKKE

- Snak om konsekvenserne af al det plastik der ryger i havene. Der findes fem kæmpe plastikøer i havene, som tilsammen fylder meget mere end hele Grønland.
- Det tager naturen ca. 400 år at nedbryde plastik.
- Hvert år udledes ca. 8 millioner tons plastik i verdenshavene. Det svarer til en fuld lastbil i minuttet.
- Der findes en masse anden fakta på nettet i kan snakke om.
- Snak om, at vi alle skal være bedre til at smide vores skrald i skraldespanden.
- At vi skal blive bedre til at vælge nedbrydelige materialer som pap og træ.
- At vi alle skal hjælpes ad med at samle det skrald op vi ser på jorden, da vinden tager skraldet, så det typisk ender i havet.
- Og i værste fald ender det i de fisk og andre havdyr vi spiser! Se flere forfærdelige eksempler på sidste side.

ATOQQITASSAT ATORLUGIT NUANNERSUNIK SULIAQARIT

PISSUSIVIUSUT

QILLERTUUSAP
ARRORTINNIARTARNERA
PINNGORTITAMI
UKIUNIK 500-NIK
SIVISUSSUSEQARPOQ

ANGUNIAGAQ

Eqqakkat plastikkillu nunarsuatsinniittut annikillisinniarlugit atoqqiniissaq pikkoriffiginerulertariaqarippuit meeqqat paasissavaat.

Meeqqat nutaaliorsinnaatin-neqassapput.

PIAREERSARNEQ

Sammisassap pinissaata tungaanut piffissami meeqleriviup naatitat meeqqat nerisagaasa kigutai kingunnissaliaalu toqqortersin-naavai. Taakkua tassaasin-naapput iipilit, appelsinat assigisaasalu kigutai.

Nipinneqqut, pappiaraq, qiuutit, sapakkat, issoq, naasussat naasullu qaqikkit, taamaalillusi assilisamiittut naasunik sanasinnaasagassi.

SAMMISASSAQ

Qillertuusat, puuaasat, imerfiit plastikkit nuannersunngorlugit nappartaalariarineqarsinnaapput imaluunniit naasuliviliarineqarsinnaallutik.

Aqerluusanut ilitsiviit angajoqqaanut imaluunniit aanaakkunnut/aa-taakkunnut nammineq tunniussassatut tunniunneqarsinnaapput. Imaluunniit meeqlerivimmi ilissi atorsinnaavasi.

Suliortoqarsinnaanersoq allanik isumassarsiarpas-suaqassajunnarsivusi – takorluuisinnaanersi atorsiuk.

OQALOQATIGILLUARNERIT

Ukiut tamaasa plastikkit 8 millioner tonsit missaannik annertussusillit nunarsuarmi imartaniiltartput. Taakkua minutsimut lastbiilit ulikkaarlutik usigisinnaasaattut annertussuseqarput.

Ukioq 2050 maannakkut ineriantornerup atuunnerani nunarsuarmi imartaniittut plastikkit aalisakkaniiit annertunerulersimanissaat naatsorsuutigineqarsinnaavoq.

Taamaattumik atoqqinerusarnissamik eqqarsarnissaq isumassarsiatsialaavoq.

Aamma assersuutigalugu atisat, pinngussat, sikkilit imaluunniit sisoraatit atoqqittarnissaat isumassarsiatsialaasoq oqaluuserisiuk.

ATOQQITASSAT ATORLUGIT NUANNERSUNIK SULIAQARIT

PISSUSIVIUSUT

QILLERTUUSAP
ARRORTINNIARTARNERA
PINNGORTITAMI
UKIUNIK 500-NIK
SIVISUSSUSEQARPOQ

ANGUNIAGAQ

Eqqakkat plastikkillu nunarsuatsinniittut annikillisinniarlugit atoqqiniissaq pikkoriffiginerulertariaqarippuit meeqqat paasissavaat.

Meeqqat nutaaliorsinnaatin-neqassapput.

PIAREERSARNEQ

Sammisassap pinissaata tungaanut piffissami meeqleriviup naatitat meeqqat nerisagaasa kigutai kingunissaliaalu toqqortersin-naavai. Taakkua tassaasin-naapput iipilit, appelsinat assigisaasalu kigutai.

Nipinneqqut, pappiaraq, qiuutit, sapakkat, issoq, naasussat naasullu qaqikkit, taamaalillusi assilisamiittut naasunik sanasinnaasagassi.

SAMMISASSAQ

Qillertuusat, puuaasat, imerfiit plastikkit nuannersunngorlugit nappartaalariarineqarsinnaapput imaluunniit naasuliviliarineqarsinnaallutik.

Aqerluusanut ilitsiviit angajoqqaanut imaluunniit aanaakkunnut/aaataakkunnut nammineq tunniussassatut tunniunneqarsinnaapput. Imaluunniit meeqlerivimmi ilissi atorsinnaavasi.

Suliortoqarsinnaanersoq allanik isumassarsiarpas-suaqassajunnarsivusi – takorluuisinnaanersi atorsiuk.

OQALOQATIGILLUARNERIT

Ukiut tamaasa plastikkit 8 millioner tonsit missaannik annertussusillit nunarsuarmi imartaniiltartput. Taakkua minutsimut lastbiilit ulikkaarlutik usigisinnaasaattut annertussuseqarput.

Ukioq 2050 maannakkut ineriantornerup atuunnerani nunarsuarmi imartaniittut plastikkit aalisakkaniiit annertunerulersimanissaat naatsorsuutigineqarsinnaavoq.

Taamaattumik atoqqinerusarnissamik eqqarsarnissaq isumassarsiatsialaavoq.

Aamma assersuutigalugu atisat, pinngussat, sikkilit imaluunniit sisoraatit atoqqittarnissaat isumassarsiatsialaasoq oqaluuserisiuk.

LAV SJOVE TING AF GENBRUG

FAKTA

DET TAGER
NATUREN 500 ÅR
AT NEDBRYDE EN
DÅSE

MÅL

Børnene skal forstå, at vi bliver nødt til at blive bedre til at genbruge for at minimere alt det skrald og plastik der er i verden.

Børnene får lov til at være kreative.

FORBEREDELSE

I tiden op til aktiviteten kan børnehaven gemme kerner og frø fra de frugter, børnene spiser. Det kan være kerner fra æbler, appelsiner eller lignende.

Find lim, papir, saks, perler, jord, blomsterfrø og blomster så I kan lave planter som på billedet.

AKTIVITET

Dåser, flasker, plastikbæger kan laves til sjove bøtter, eller urtepottes.

Holdere til blyanter kan gives som personlige gaver til forældre eller bedsteforældre. Eller I kan bruge dem i børnehaven.

I har sikkert mange andre ideer til hvad man kan lave - brug jeres fantasi.

GODE SNAKKE

Hvert år udledes ca. 8 millioner tons plastik i verdenshavene. Det svarer til en fuld lastbil i minuttet.

I år 2050 er der med den nuværende udvikling forventeligt mere plastik end fisk i verdenshavene.

Derfor er det en god ide at tænke i mere genbrug.

Snak også om, at det er en god ide at genbruge f.eks. tøj, legetøj, cykler eller kurebrætter.

EQQAKKAT PINNGORTITAMUT PITSAASUUNNGILLAT!

TAMATUMA OQALUTTUARINISSAANUT INUAT 6-IT IKIUKKIT

PIVIUSUT

**UKIUT TAMAASA NUNARSUARMI
IMARTANIILERSIMASUT PLASTIKKIT
8 MILLIONER TONSIT MISSAANNIK
ANNERTUSSUSEQARTARPUT.
TAMANNA MINUTSIMUT LASTBIILIT
ULIKKAARLUTIK USEQARNERATTUT
ANNERTUSSUSEQARPOQ.**

ANGUNIAGAQ

Eqqakkat pinngortitamiittut sunniutigisartagaat meeq-qat ilikkassavaat.

Meeqqat nutaaliullaqqis-suupput.

Assilisanik meeqlerivimmi nivinngarteritsi, taamaalil-luni angajooqqaat, qatan-ngutit aamma anaakkut/aataakkut meeqqat aallugit aggernerminni takussavaat.

PIAREERSARNEQ

- Aaqqaserlusi puus-sialisarlusilu aneerlusi eqqakkanik katersigtsi.
- Kartonngit A3-t ima-luunniit annoraamernit qaqikkit.
- Nipinneqqut, aviisit aamma uumasut pinngortitallu pappial-nortinnerat qaikkit.

SAMMISASSAQ

Assilissanik "kusanartunik" sanagitsi. Meeqqanut takuneqarsinnaalersikkit qali-paatillu pinnguaralugit.

Pinngortitarsuatta assin-ginik, naasut kusanartut, pinngortitap kusanartup uumasullu tamaaniittut assinginik qiortakkanik assi-lialiorlusi aallartigtsi.

Meeqqat maannakkut eqqakkanik aneerlusi kater-sorsimasassinnik qiortakka-nik assilialianik "pinnersaa-tissigit". Taamaaliornissinni ataatsimoorlusi takutissa-varsi eqqakkat pinngortita-mik aserueqataasartut.

OQALOQATIGIILLUARNERIT

Eqqakkat kusanaatsuin-naanngillat, kisianni ava-tangiisinut, uumasunut uagutsinnullu ajoqsiisarlu-tik. Pingaartumik plastikkit mikroplastinngortarput issumi imermilu katersuut-tarlutik. Ullumikkut uilluni aalisakanilu mikroplastinik nassaartoqartalereerpoq.

AFFALD ER SLEMT FOR NATUREN!

HJÆLP DE 6 INUA
MED AT FORTÆLLE
DET TIL VERDEN

FAKTA

HVERT ÅR UDLEDES CA. 8
MILLIONER TONS PLAST
I VERDENSHAVENE.
DET SVARER TIL EN
LASTBIL FULD
I MINUTTET.

MÅL

Børnene lærer om konsekvenserne af skrald i naturen.

Børnene er kreative.

Hæng billederne op i børnehaven, så forældre, søskende og bedsteforældre ser det når de kommer og henter børnene.

FORBEREDELSE

- Tag ud med handsker og poser og saml skrald.
- Find A3 karton eller lærrød.
- Find lim, aviser og print af vores dyr og natur.

AKTIVITET

Lav "flotte" billede. Gør det visuelt for børnene og leg med farverne.

Start med at lave kollager med billede af vores smukke natur, billede af flotte blomster, flot natur og vores dyr.

Lad nu børnene "pynte" de smukke kollager med skrald i har været ude og samle. På den måde viser I sammen at skrald er med til at ødelægge naturen.

GODE SNAKKE

Skrald er ikke kun grimt, men også skadeligt for miljøet, for dyrene og for os. Specielt plastik bliver til mikroplast som ophober sig i jorden og vandet. Der er allerede i dag fundet mikroplast i vores muslinger og fisk.

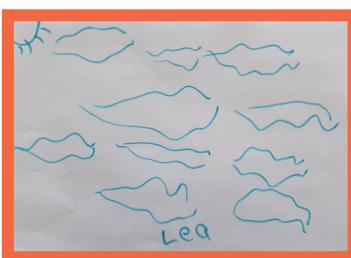
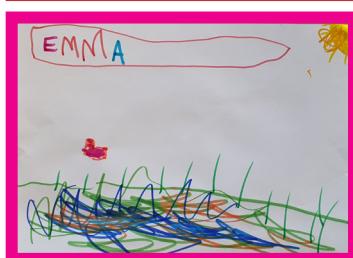
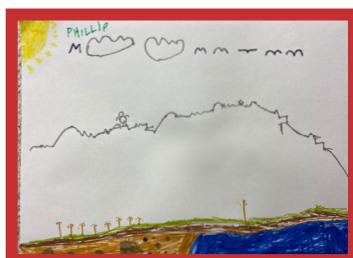

SILASSAQ SULIARISIUK.

SILA SILASSAMIK EQQORIAANERANI IKORSIUK.

INERSIMASOQ PEQATIGALUGU ULLUT PINGASUT TULLIIT

SILASSAQ TITARTARLUGU MISILISSIUK.

ULLUNI ASSIGIINNGITSUNI
TAKKUNANI PUJUT, ANORI
SIALUILLU TITARTAR SINNAAVASI.
MEEQGERIVIMMI NIVINNGARSIGIT,
TAAVALU EQQORTUMIK
EQQORSIMANERLUGIT ULLUNI
TULLIUTTUNI TAKUSINNAASSAVARSI.

- SILASSAQ UANI:
WWW.DMI.DK/GROENLAND

ANGUNIAGAQ

Meeqqat silassaq ilikkas-savaat aammalu inersi-masumik peqateqarlutik silassap isiginnaartarnera ilinniassallugu.

PIAREERSARNEQ

Assersuutigalugu knr. gl, dmi.dk imaluunniit yr.no aqqutigalugit silassaq ataaseq arlallilluunniit takukkit. Periarfissaqaruit pappialanngortikkit.

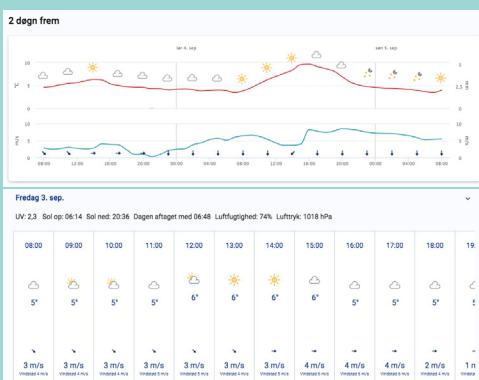
SAMMISASSAQ

Ammalortunngorlusi issaa-gitsi aammalu silassat assi-giinngitsut qimerloorlugit. Ilisarnaatit assigiinngitsut nassaarisigit soorlu pujoq, seqineq, putsertoq il.il.

OQALOQATIGILLUARNERIT

Ilisarnaatit qanoq isumaqar-nersut, aammalu ilisarnaatit assigiinngitsut takugaanni qanoq iliortoqassanersoq oqaluuserisigit. Assersuu-tigalugu silassami allassi-mappat apissusaasoq, taava qanoq iliornissaq eqqa-maneqassava? Imaluunniit anorlerniarpammi imaluun-niit seqinnarittussaalluni?

- Silap pissusaa sunaa-nersoq oqaluuserisiuk.
- Sooq silap pissusia paarilluassavarput?

LAV EN VEJRUDSIGT.

HJÆLP SILA MED AT FORUDSIGE VEJRET.

PRØV AT TEGN EN VEJRUDSIGT FOR DE NÆSTE TRE DAGE
SAMMEN MED EN VOKSEN.

I KAN TEGNE SKYER,
SOL, VIND OG REGN PÅ DE
FORSKELIGE DAGE.

HÆNG DEN OP I BØRNHAVEN OG
SÅ KANI SE DE NÆSTE DAGE OM
I HAR RAMT RICHTIGT.

- SE VEJRET HER:

WWW.DMI.DK/GROENLAND

MÅL

Børnene lærer om vejret og lærer at kigge på en vejrvudsigt sammen med en voksen.

FORBEREDELSE

Find en eller flere vejrvudsigter på f.eks. knr. gl, dmi, dk eller yr.no. Print dem ud hvis du har mulighed for det.

AKTIVITET

Sæt jer ned i en rundkreds og kig på de forskellige vejrvudsigter. Find de forskellige symboler som sky, sol, tåge osv.

Prøv nu selv at tegne jeres egen vejrvudsigt. Den må gerne være lidt kaotisk, bare børnene får tænkt over at noget f.eks. er skyer og noget andet er sol.

GODE SNAKKE

Tal om hvad symbolerne betyder, og hvordan man skal gøre når man ser de forskellige symboler. Hvad skal man f.eks. huske at gøre hvis der står sne på vejrvudsigten? Eller hvad med storm eller en masse sol?

- Snak om hvad klimaet er.
- Hvorfor skal vi passe på klimaet?

Fredag 3. sep.

UV: 2.3 Sol op: 06:14 Sol ned: 20:36 Dagen aftager med 06:48 Luftfugthed: 74% Lufttryk: 1018 hPa

SIKUP SIUNNERSUINERA AAMMALU SOOQ APUT NERINEQASSANNGITSOQ NUANNERSUMIK MISILERAANEQ

ANGUNIAGAQ

Bakteriat aammalu suut oqummiunnerlugit mia- nersortarnissaq meeqqat ilikkassavaat.

Bakterianikkaanni qanoq pisoqarsinnaanersoq oqa- luuserisiuk.

- Amerlanertigut suso- qarnaviarunannigilaq.
- Aqajaqqumi toqunarto- qalersinnaavoq naarl- lersinnaallutalu.

PIAREERSARNEQ

Meeqqat baaliamut apum- mik katersuitissigit.

Taanna eqqussiuk aasser- lugulu.

Aput aalluni iminngorpat, imeq igalaaminermut puus- samut kuineqassaaq - taava imeq qanoq ipeqartiginer- soq takusinnaalissagaluar- parsi.

SAMMISASSAQ

Bakteriat erngup aalarnera nittaalanngortittarpaat. Erngup aalarnera arlaannut tuttariaqartarpooq, sialun- ngortussanngornermini imaluunniit nittaalanngor- tussanngornermini. Ta- maattumik pujoralaat, naas- sut pujoralaat imaluunniit bakteriat akimut ersittunik serminnguutsitsisarput.

Bakteriat suussusaat nitta- lanngortitsisartut inunnut navianartuunngillat.

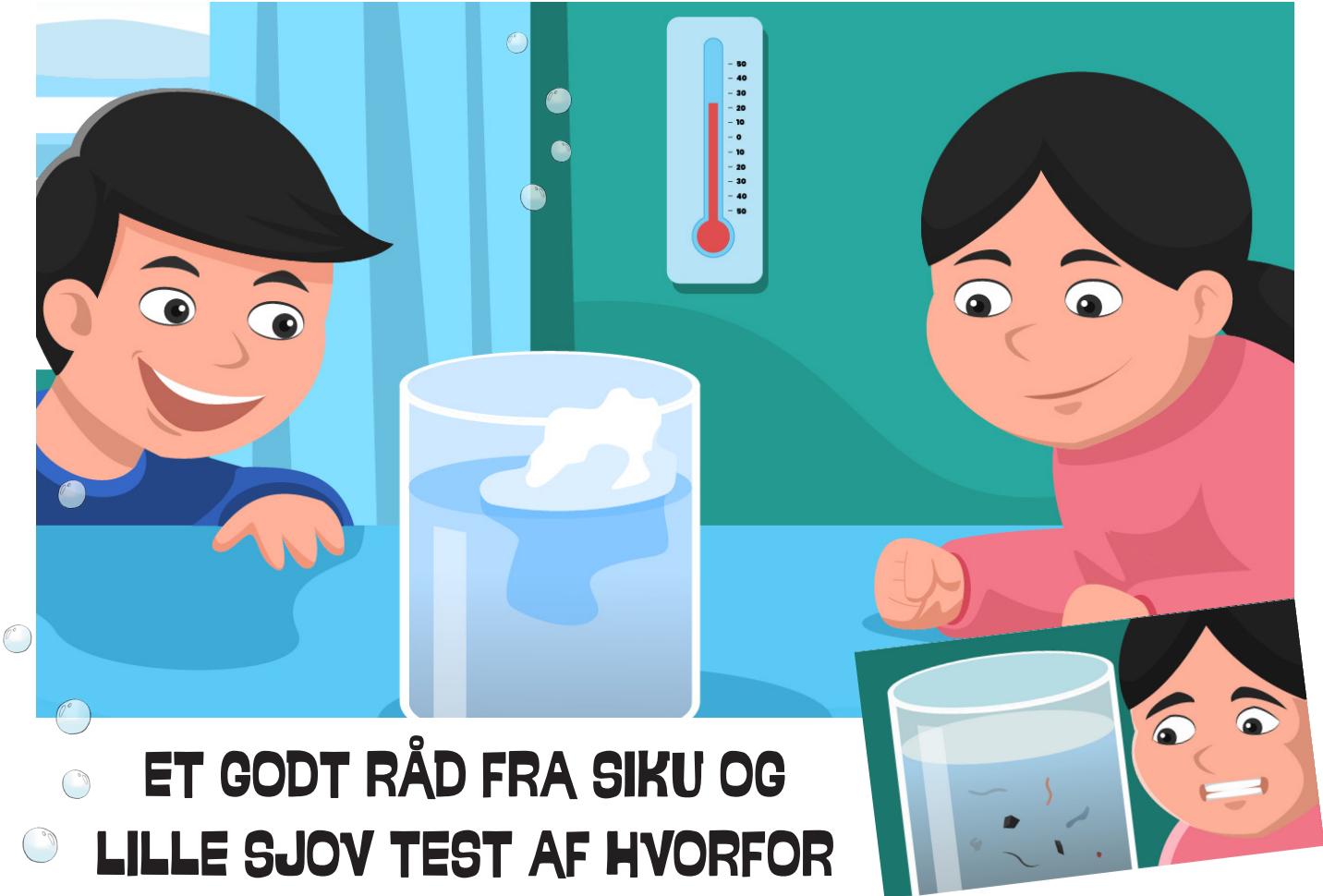
Taamaattoq bakteriat su- miiffinni najugaqarfingineqar- tuniittut napparsimalersitsi- sinnaapput.

OQALOQTIGILLUARNERIT

Aputitunginnissaq mianer- suunneqassasoq meeqqat oqaloqtigisigit, tassami taakkua pujoralannik aam- malu mingutsitsinermeersu- nik, ilaatigut annanit, quunit, qisernit, eqqakkanit, quaja- tinit, pujorsuarnit, putsunit aammalu fabrikkit, qamu- teralaat biilllu pujoorfiiniit gassinit mingutsitsinerme- sunik aqoqarsinnaammata.

Taamaattumik sumiiffinni najugaqarfingineqartuni apu- titorneq pitsaasuuungitsoq meeqqat ilinniartinnissaat pingaaruteqarpooq. Aatsaat najugaqarfinniit ungassisso- rujussuarmiikkaanni pinngor- titamiikaannilu, aputini mingutsisoqarsimasinnaa- nerata aarlerinaateqarnera annikitsuaraasarpoq.

• ET GODT RÅD FRA SIKU OG • LILLE SJOV TEST AF HVORFOR MAN IKKE SKAL SPISE SNE

MÅL

Børnene lærer om bakterier og at de skal passe på hvad de kommer i munden.

Snak om hvad der kan ske hvis man får bakterier.

- De fleste gange sker der sikkert ikke noget.
- Man kan få maveforgiftning og ondt i maven.

FORBEREDELSE

Lad børnene samle sne i en balje.

Tag det med ind og lad det tø.

Når sneen er blevet til vand, hældes vandet i en glasbeholder - så skulle i gerne kunne se hvor beskidt vandet er.

AKTIVITET

Bakterier forvandler vanddamp til snefnug.

Vanddamp har brug for noget at sætte sig på, når det skal blive til regndråber eller snefnug. Derfor kan støvkorn, pollen eller bakterier få iskristallerne til at opstå.

Bakterietyperne der danner snefnug er ikke farlige for mennesker.

Dog kan bakterier, som findes i beboelsesområdet, være sygdomsfremkaldende.

GODE SNAKKE

Tag en snak med børnene om at man skal passe på med at spise sne, da det kan indeholde partikler og stoffer fra forurening fra bl.a. afføring, tis, spyt, affald, alger, smog, røg og udstødningsgasser fra fabrikker, snescootere og biler.

Derfor er det vigtigt at lære børnene, at det ikke er godt at spise sneen ved beboelsesområder. Kun hvis man er langt væk fra beboelse og ude i naturen, er risikoen for forurening i sneen meget lille.

ATISALIORIT SILALLU KAAVIFFISSAANIK SANALLUTIT.

SILA QANOQ ITTUNIK
ATISAQASSANERSOQ IKIORUK

SIALLERSOQ

SEQINNERSOQ

APISOQ

QULISIMASOQ

ANGUNIAGAQ

Meeqqat silap pissusaa, mingutsitsineq aniguiniartarnerlu ilikkassavaat. Meeqqat sila atisalersortarnerlu ilinniassavaat.

PIAREERSARNEQ

Pappiaqqamik tussinillunassarit, taamaalillutik meeqqat aqquaani pujut titartarsinnaassallugit.

SAMMISASSAQ

Meeqqat silamik misigisassarsiortillugit ulloq aallartissiuk.

Pinngortitamukaritsi silalu malugiartorlugu.

- Pujut qanoq isikkoqarpat?
- Anorlerpa?
- Siallerpa?
- Kiappa?
- Nillerpa?

Qupperneq silassamut tunngasoq oqaluuserisiuk, immaqa silassaq titartareer-simavarsi nivinngareersimal-lugulu.

Tamatuma kingorna mee-qat peqatigalugit silamut kaavittoq aammalu atisanut kaavittoq titartarsigit. Qagu-gukkut sila qanoq iligaangat qanoq atisalersortassanerlu-si oqaluuserisiuk.

OQALOQATIGILLUARNERIT

Meeqqat peqatigalugit sila oqaluuserisiuk. Ukiup qanoq ilineri assigiinngitsut qanoq misinnartarpat? Sut iluar-pat suullu iluaappat? Ukiup qanoq ilineri sorliit mee-qat nuannarinerpaavaat?

Assersuutigalugu aasakkut qaqqami pinnguartoqarsin-naavoq imaluunniit nuniagiartoqarsinnaavoq, ukiuk-kullu apummi pinnguartoqarsinnaasoq sisorartoqar-sinnaalluni.

Siallerpat aammalu sialus-siuteqanngikkaanni su-soqassava.

- Imaluunniit sisorartus-sanggornermi kjuuli-leraanni imaluunniit naatsunik qarleerale-raanni?
- Allanik nammineerlutit nassaarsiorit - sianipi-pasissinnaapput.

7 PIUJARTITSILLUNI
NUKISSORNEQ

13 SILAP PISSUSIA
SULINUUTEQAR-
FIGALUGU

LAV ET TØJ OG VEJRHJUL.

HJÆLP SILA MED HVAD FOR NOGET TØJ HUN
SKAL HAVE PÅ

SNEVEJR

SOLSKINSVEJR

GRÅVEJR

REGNVEJR

MÅL

Børnene lærer om klima, forurening og overlevelse. Børnene lærer om vejret og påklædning.

FORBEREDELSE

Tag noget papir og nogle tusser med så børnene undervejs kan tegne skyerne.

AKTIVITET

Start dagen med at give børnene en oplevelse med vejret.

Tag ud i naturen og mærk vejret.

- Hvordan ser skyerne ud?
- Er der vind?
- Regner det?
- Er der varmt?
- Er det koldt?

Snak om siden med vejrudsigt, måske i allerede har tegnet vejrudsigt og hængt op.

Tegn derefter sammen med børnene et vejrhjul og tøjhjul. Tal om, hvornår man skal have hvilket tøj til hvilket vejr.

GODE SNAKKE

Tal sammen med børnene om vejret. Hvordan føles de forskellige årstider? Hvad føles godt og hvad føles skidt? Hvilken årstid er favoritten hos børnene? F.eks. om sommeren kan man lege i fjeldet eller tage ud at plukke bær, og om vinteren kan man lege i sneen og kælke.

- Hvad sker der hvis det regner og man ikke har regntøj på.

- Eller hvis man tager en kjole eller shorts på når man skal på ski?

- Find selv på flere - det må gerne være fujlet.

ATOQQITASSAT ATORLUGIT NUANNERSUNIK SULIAQARIT

ANGUNIAGAQ

Eqqakkat plastikillu nunarsuarmiittut annikillisinniarlugit atoqqinissaq pikkoriffiginerulerteriaqaripput meeqqat paasissavaat.

Meeqqat nutaaliorsinnaatin-neqassapput.

PIAREERSARNEQ

Ukiup ingerlanerani meeqlerivik qillertuanut, puuiaasanut allanullu poortuutinut, assersuutigalugu igaffimmi atorneqartunut imaluunniit equutissiat immoqquiinut, karsinik kateriseqarsinnaapput.

Equutissiat immoqquii, nippineeqquersuut, kajunerisat, qalipaatit.

SAMMISASSAQ

Qillertuanut, puuiaasan, imerfiit plastikkit nuannersunngorlugit napparaalarineqarsinnaapput imaluunniit naasuliviliarineqarsinnaallutik.

Naasut kajunerisallit ku-sanartut angajoqqaanut imaluunniit aataakkunnut nammineq tunniussassatut tunniunneqarsinnaapput. Imaluunniit meeqlerivimmi atorsinnaavasi.

Suliortoqarsinnaanersoq allarpassuarnik isumassarsiaqassajunnarsivusi – takorluuisinnaanersi atorsiuk.

OQALOQATIGILLUARNERIT

Ilaqtariit tamarmik im-mikkut equutissianik ullut tamaasa atuipput. Meterimmita qassit atortarpagut?

Equutissiat suminngaaneerpat? Orpinninngaaneer-suupput - orpeqarnissaq soq taama pingaaruteqartigiva? Nunarsuarmi anguniagaq 15 oqaluuserisiuk.

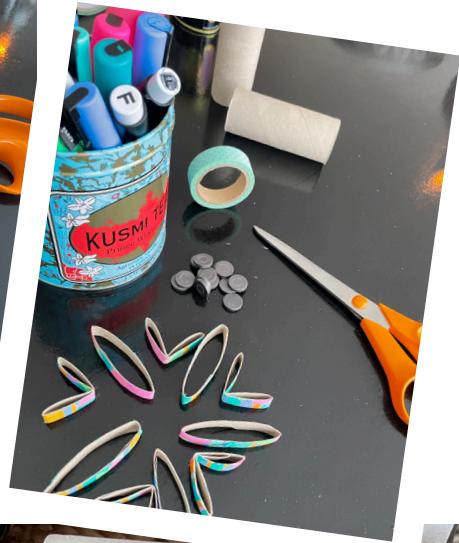
Immoqquiisa igiinnarnissaannut taarsiullugu ku-sanartorpassuarnik sana-soqarsinnaavoq.

Atoqqinerulernissamik eqqarsarnissaq isumassarsiatsialaavoq.

Aamma assersuutigalugu atisat, pinngussat, sikkilit imaluunniit sisoraatit atoqqinissaat isumassarsiatsialaandersoq oqaluuserisiuk.

PIVIUSUT

**NAASOQARFIIT NERISATTA
80 PROCENTIINK
PILERSUISUUPPUT AAMMALU
NUNALERINEQ
PINNGITSOORSIN-
NAANGILARPUT**

LAV SJOVE TING AF GENBRUG

MÅL

Børnene skal forstå, at vi bliver nødt til at blive bedre til at genbruge for at minimere alt det skrald og plastik der er i verden.

Børnene får lov til at være kreative.

FORBEREDELSE

I løbet af året kan børnehaven have en kasse hvor de samler dåser, flasker og andet emballage der bliver brugt eksempelvis i køkkenet eller toiletpapir ruller.

Toiletpapirsruller, limpistol, magneter, farver.

AKTIVITET

Dåser, flasker, plastikbægre kan laves til sjove bøtter, eller urtepotter.

Flotte blomstermagneter kan gives som personlige gaver til forældre eller bedsteforældre. Eller I kan bruge dem i børnehaven.

I har sikkert mange andre ideer til hvad man kan lave - brug jeres fantasi.

GODE SNAKKE

Hver familie bruger hver dag toiletpapir. Gad vide hvor mange meter vi bruger?

Hvor kommer toiletpapir fra? Det kommer fra et træ - hvorfor er det vigtigt at have træer? Snak om verdensmål 15.

I stedet for bare at smide rullerne ud, kan man lave en masse flotte ting.

Det er en god ide at tænke i mere genbrug.

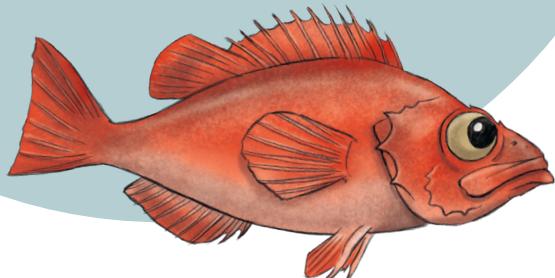
Snak også om, at det er en god ide at genbruge f.eks. tøj, legetøj, cykler eller kurebrætter.

FAKTA

**PLANTELIV LEVERER
80 PROCENT AF VORES
KOST, OG VI ER
AFHÆNGIGE AF
LANDBRUGET**

ATOQQITASSAT ATORLUGIT NUANNERSUNIK SULIAQARIT

PIVIUSUT

IMAANI UUMASUT MILUUMASUT
SAANILUILLU 100.000-IT KIISALU
TIMMISSAT IMARMIUT
1 MILLIONIT UKIUT TAMAASA
PLASTIKKINIK MINGUTSITSINEQ
PISSUTAALLUNI
TOQUSARPUT

ANGUNIAGAQ

Eqqakkat plastikkillu nunarsuarmiittut annikillisinniarlugu atoqqinissaq pikkoriffiginerulerteriaqaripput meeqqat paasissavaat.

Meeqqat nutaaliorsinnaatinneqassapput.

Immaqa meeqqat nammineq naasuutissaminnik sanatinneqarsinnaapput. Taamaaliornermi naasumik paarsinissaq ilinniassavaat - taanna qaamasumiittusaasoq, imaluunniit alangumiittussaasoq ilinniassallugu, ilinniassallugu imertereqartartussaasoq, kisianni annertuallaanngitsumik.

PIAREERSARNEQ

Ukiup ingerlanerani meeqlerivik qillertusanut, puuiaasanut allanullu poortuutinut assersuutigalugu igaffimmitorneqartunut, karsinik katersiveqarsinnaavq.

Nipinneqput, pappiaraq, qiuutit, sapakkanik, issunik, naasunik ikkussassanik qaqitsigit, taamaalillusi assimiittutut naasunik sanasinnaanngorlusi.

Appelsinanik imaluunniit iipilinik nerereerussi kigutai toqqorsigit imaluunniit naasussanik pisigtsi.

Karsinik naatitsissagussi issumik imaluunniit vat-inik pisigtsi.

SAMMISASSAQ

Qillertuusat, puuiaasat, imerfiit plastikkit nuannersunngorlugit nappaaraalilianeqarsinnaapput imaluunniit naasuliviliarineqarsinnaallutik - meeqlanut kusassartissigit aammalu takorluuisinnaanerat atortillugu.

Meeqqat nammineq naasuutissaminnik sanassapput, inissiniitassaminnik imaluunniit angerlaatassaminnik.

OQALOQATIGILLUARNERIT

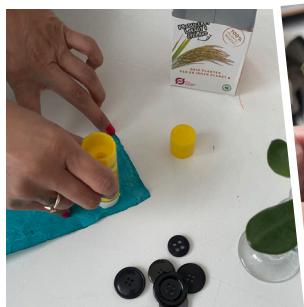
Ukiut tamaasa plastikkit 8 million tonsit missaannik annertussusillit nunarsuarmi imartaniillertarput. Taakkua minutsimut lastbiilit ulikkaarlutik usigisinnasaattut annertussuseqarput.

Ukioq 2050-imi maannakut inerartorneq taamaaginnassappat, nunarsuarmi imartani aalisakanit annertunerusunik plastikkeqalisisasoq naatsorsuutigineqarsinnaavq.

Atoqqiinerulernissamik eqqarsarnissaq isumassariatsialaavoq.

Qanoq annertutigisut iginneqartartut atorluarneqarsinnaasarnersut oqaluusserisiuk. Pisumi matumani immuit puukuat eqqaavim-miilertussaagaluartoq, kusarnartunngorlugu naasulivitut atorneqarsinnaalluarpoq.

LAV SJOVE TING AF GENBRUG

FAKTA

100.000 HAVPATTEDYR OG SKILDPADDER SAMT ÈN MILLION HAVFUGLE DØR HVERT ÅR PÅ GRUND AF PLASTFORURENING

MÅL

Børnene skal forstå, at vi bliver nødt til at blive bedre til at genbruge for at minimere alt det skrald og plastik der er i verden.

Børnene får lov til at være kreative.

Måske børnene kan få lov til at have deres egen blomst, det kan også være karse. På den måde lære de at passe på en blomst - lære at den skal have lys, eller være i skygge, lære at den skal have vand, men ikke for meget.

FORBEREDELSE

I løbet af året kan børnehaven have en kasse hvor de samler dåser, flasker og andet emballage der bliver brugt eksempelvis i køkkenet.

Find lim, papir, saks, perler, jord, blomsterfrø og blomster så I kan lave planter som på billedet.

Gem kernerne når I har spist appelsiner eller æble eller køb frø.

Køb jord, eller vat hvis I skal lave karse.

AKTIVITET

Dåser, flasker, plastikbæger kan laves til sjove bøtter, eller urtepottes - lad børnene pynte dem og lad dem bruge deres fantasi.

Børnene laver deres egen blomst, enten en de skal have i deres stue eller tage med hjem.

CODE SNAKKE

Hvert år udlades ca. 8 millioner tons plast i verdenshavene. Det svarer til en fuld lastbil i minuttet.

I år 2050 er der med den nuværende udvikling forventeligt mere plastik end fisk i verdenshavene.

Det er en god idé at tænke i mere genbrug.

Snak om hvor meget der bliver smidt ud, som sagtens kan bruges. I det her tilfælde en mælkekarton som bare skulle være endt i skraldespanden, den kan blive brugt som en riktig flot urtepotte.

ATOQQITASSAT ATORLUGIT NUANNERSUNIK SULIAQARIT

PIVIUSUT

TIITORFIUP PLASTIKKIP
ARRORTINNISAA
PINNGORTITAMI UKIUNIK
400-NIK SIVISUSSU-
SEQARPOQ

ANGUNIAGAQ

Eqqakkat plastikkillu nunarsuarmiittut annikillisinniarlugit atoqqinissaq pikkorifiginerulertariaqarippumeeqqat paasissavaat.

Meeqqat nutaaliorsinnaatin-neqassapput.

PIAREERSARNEQ

Ukiup ingerlanerani meequerivik qillertusanut, puuiaasanut allanullu poortuutinut assersuutigalugu igaffimmitorneqartunut, karsinik katersiveqarsinnaavoq.

Tiitorfiit plastikkit atorfissaqartikkussigit, taakkua errorneqarsinnaapput aammalu kusanartunngorlugit niaquusaarialiarineqarsinnaallutik. Taakkua aamma immuit puukui atorlugit imaluunniit allat qiorrneqarsinnaasut perlarneqarsinnaasullu atorlugit sananeqarsinnaapput.

Qiuuitit, allunaasaq, nipineqqusersuut, kusasaatit nipiitinneqartussaasimapata.

SAMMISASSAQ

Qillertuusat, puuiasat, imerfiit plastikkit nuannersunngorlugit nappartaaraliarineqarsinnaapput imaluunniit naasuliviliarineqarsinnaallutik.

Niaquusaaqqat angajooqqaanut aamma aataakkunnut/aanaakkunnut nammineq tunniussassatut tunniunneqarsinnaapput. Imaluunniit meeqqerivimmi atorsinnaavasi.

Suliortoqarsinnaanersoq allarpassuarnik isumassarsiaqassajunnarsivusi – takorluuisinnaanersi atorsiuk.

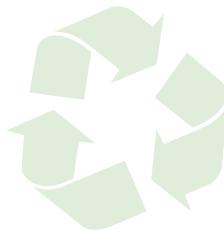
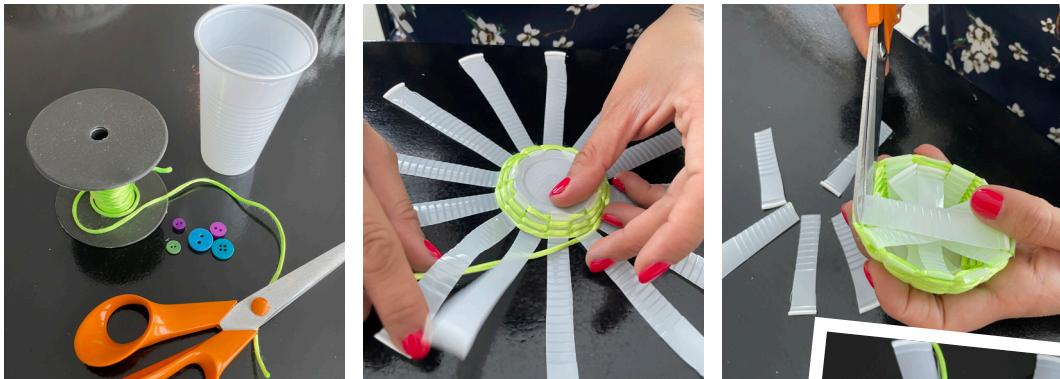
OQALOQATIGIILLUARNERIT

Ukiut tamaasa plastikkit 8 million tonsit missaannik annertussusillit nunarsuarmi imartaniilertarput. Taakkua minutsimut lastbiilit ulikkaarlutik usigisinnaasaattut annertussuseqarput.

Tiotorfiit plastikkit arrottinnitarneri pinngortitami ukiunik 50-inik sivisussuseqarpoq.

Taamaattumik atoqqinerusalernissamik eqqarsarnisaq isumassarsiatsialaavoq.

Immaqa eqqakkanut nallukattanik makitsisarnermut piffissamik atuisinnaavusi aammalu ulluinnarni atortakkagut assigiinngitsut arrottinniartarnerat pinngortitami qanoq sivisutigisarnersoq takullugu.

LAV SJOVE TING AF GENBRUG

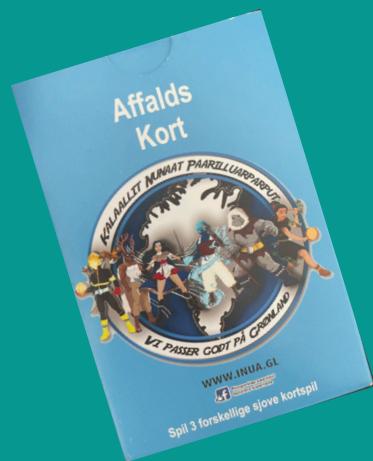
FAKTA

DET TAGER NATUREN
400 ÅR AT NEDBRYDE
EN PLASTIKKOP

MÅL

Børnene skal forstå, at vi bliver nødt til at blive bedre til at genbruge for at minimere alt det skræld og plastik der er i verden.

Børnene får lov til at være kreative.

FORBEREDELSE

I løbet af året kan børnehaven have en kasse hvor de samler dåser, flasker og andet emballage der bliver brugt eksempelvis i køkkenet.

Hvis I har brugt plastikkrus, kan disse vaskes og der kan laves fine små skåle. Det samme kan laves med mælkekartonter eller andet der kan klippes op og flettes.

Saks, snor, limpistol hvis der skal limes pynt på.

AKTIVITET

Dåser, flasker, plastikbæger kan laves til sjove bøtter, eller urtepottes.

Små skåle kan gives som personlige gaver til forældre eller bedsteforældre. Eller I kan bruge dem i børnehaven.

I har sikkert mange andre idéer til hvad man kan lave - bruk jeres fantasi.

GODE SNAKKE

Hvert år udledes ca. 8 millioner tons plast i verdenshavene. Det svarer til en fuld lastbil i minuttet.

Det tager naturen 50 år at nedbryde et plastikkrus.

Derfor er det en god idé at tænke i mere genbrug.

Brug evt. noget tid på at trække nogle affaldskort og se hvor lang tid det tager naturen at nedbryde forskellige ting vi bruger i hverdagen.

ATOQQITASSAT ATORLUGIT NUANNERSUNIK SULIAQARIT

PIVIUSUT

PUUIAASAP PLASTIKKIP
ARRORTINNISAA PINNGORTITAMI
UKIUNIK 400-NIK SIVISUSSUSEQARPOQ
AAMMALU TAANNA IGALAAMINERMIK
SANAAJUSIMAPPAT UKIUNIK
**1 MILLIONNIK SIVISUSSU-
SEQARLUNI**

ANGUNIAGAQ

Eqqakkat plastikkillu nunarsuarmiittut annikillisinniarlugit atoqqinissaq pikkoriffiginerulertariaqaripput meeqqat paasissavaat.

Meeqqat nutaaliorsinnaatin-neqassapput.

PIAREERSARNEQ

Ukiup ingerlanerani meequerivik qillertuusanut, puuaasanut allanullu poortuutinut assersuutigalugu igaffimmi atorneqartunut, karsinik katersiveqarsin-naavoq.

Qiuuitit, nippinneqqusersuut, qalipaatit imaluunniit tussit, atisanut kappoqquqtit aamalu kajungerisaq.

SAMMISASSAQ

Qillertuusat, puuaasat, imerfiit plastikkit nuannersunngorlugit nappataalariarineqarsinnaapput imaluunniit naasuliviliarineqarsinnaallutik.

Puuaasat ilai utertinneqarsinnaangillat. Igiinnarnissaannut taarsiullugu taakkua kusassaatitut atorneqarsinnaapput. Naasutuut qiortakkit pinnersaatitullu atorlugit.

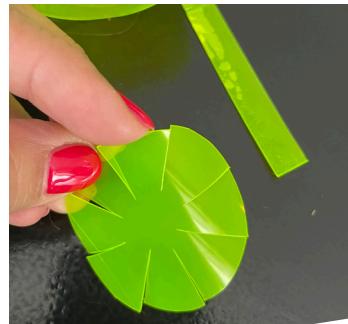
Isumassarsiaq atoruk aamalu nillataartitsivimmut kajungerisalinnik kusanartunik kappoqqusiorit. Suliortoqarsinnaanersoq allarpassuarnik isumassarsiaqassajunnarsivusi – takorluuisinnaanersi atorsiuk.

OQALOQATIGIILLUARNERIT

Ullumikkut imarpissuit aalisakkat 5 tonsiuneri tamaasa plastikkinkit tonsimik ataatsimik annertussusilinnik peqarput

Imaani uumasut miluumasut saaniluillu 100.000-it kiisalu timmissat imarmiut 1 millionit plastikkinkit mingutsitsineqik pissutaalluni ukiut tamaasa toqusarput. Atoqqiisarneq oqaluuserisiuk.

Immaqa eqqakkanut nallukattanik makitsarnermut piffissamik atuisimaavusi aamalu ulluinnarni atortakkagut assigiinngitsut arrottinniarternerat pinngoritami qanoq sivisutigisarnersoq takullugu.

FAKTA

DET TAGER NATUREN
400 ÅR AT NEDBRYDE
EN PLASTIKFLASKE OG
1 MILLION ÅR HVIS DEN
ER LAVET AF GLAS

LAV SJOVE TING AF GENBRUG

MÅL

Børnene skal forstå, at vi bliver nødt til at blive bedre til at genbruge for at minimere alt det skrald og plastik der er i verden.

Børnene får lov til at være kreative.

FORBEREDELSE

I løbet af året kan børnehaven have en kasse hvor de samler dåser, flasker og andet emballage der bliver brugt eksempelvis i køkkenet.

Saks, limpistol, farver eller tuscher, tøjklemme og en magnet.

AKTIVITET

Dåser, flasker, plastikbæger kan laves til sjove bøtter, eller urtepottes.

Nogle flasker kan ikke returneres. I stedet for at smide dem ud kan de bruges som pynt. Klip dem ud som blomster og brug dem som pynt.

Snup idéen og lav en fin klemme med magnet til køleskabet.

I har sikkert mange andre idéer til hvad man kan lave - brug jeres fantasi.

GODE SNAKKE

I dag indeholder oceanerne et ton plastik for hvert 5. tons fisk

100.000 havpattedyr og skildpadder, samt én million havfugle dør hvert år på grund af plastforurening. Snak genbrug.

Brug evt. noget tid på at trække nogle affaldskort og se hvor lang tid det tager naturen at nedbryde forskellige ting vi bruger i hverdagen.

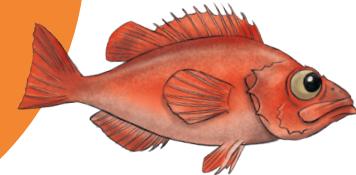

ATOQQITASSAT ATORLUGIT NUANNERSUNIK SULIAQARIT

PIVIUSUT

EQUITISSIAT IMUSAT ARRORTINNISAAANNUT PINNGORTITAMI QAAMMATINIK 3-12-INIK SIVISUSSUSEQARPOQ

ANGUNIAGAQ

Eqqakkat plastikkillu nunarsuarmiittut annikillisinniarlugit atoqqinissaq pikkorifiginerulerteriaqaripput meeqqat paassisavaat.

Meeqqat nutaaliorsinnaatin-neqassapput.

PIAREERSARNEQ

Ukiup ingerlanerani meeqlerivik qillertuusanut, puuiaasanut allanullu poor-tuutinut, assersuutigalugu igaffimmi atorneqartunut imaluunniit equutissiat immoqquiinut, karsnik kater-siveqarsinnaapput.

Qalipaatit, kajungerisat aamma nippineeqquusersuut qaqlikkit

SAMMISASSAQ

Qillertuusat, puuiaasat, imerfiit plastikkit nuannersunngorlugit nappartaalariarineqarsinnaapput imaluunniit naasuliviliarineqarsinnaallutik.

Aqerluusanut ilitsiviit angajoqqaanut imaluunniit aanaakkunnut/aataak-kunnut nammineq tunniussassatut tunniunneqarsinnaapput. Imaluunniit meeqlerivimmi ilissi atorsinnaavasi.

Suliortoqarsinnaanersoq allarpassuarnik isumassarsiaqassajunnarsivusi – ta-korluisinnaanersi atorsiuk.

OQALOQATIGIILLUARNERIT

Ilaqtariit tamarmik immikut equutsissianik ullut tamaasa atuipput. Pappiaqqat aamma pappiaqqat qera-tasuu arrottiniartarneri pinngortitami qaammatinik 3-12-inik sivisussuseqarpoq.

Equutsissiat suminggaaneer-pat? Orpinningaaneersuup-put - orpeqarnissaa soog taama pingaaruteqartigiva? Nunarsuarmi anguniagaq 15 oqaluuserisiuk.

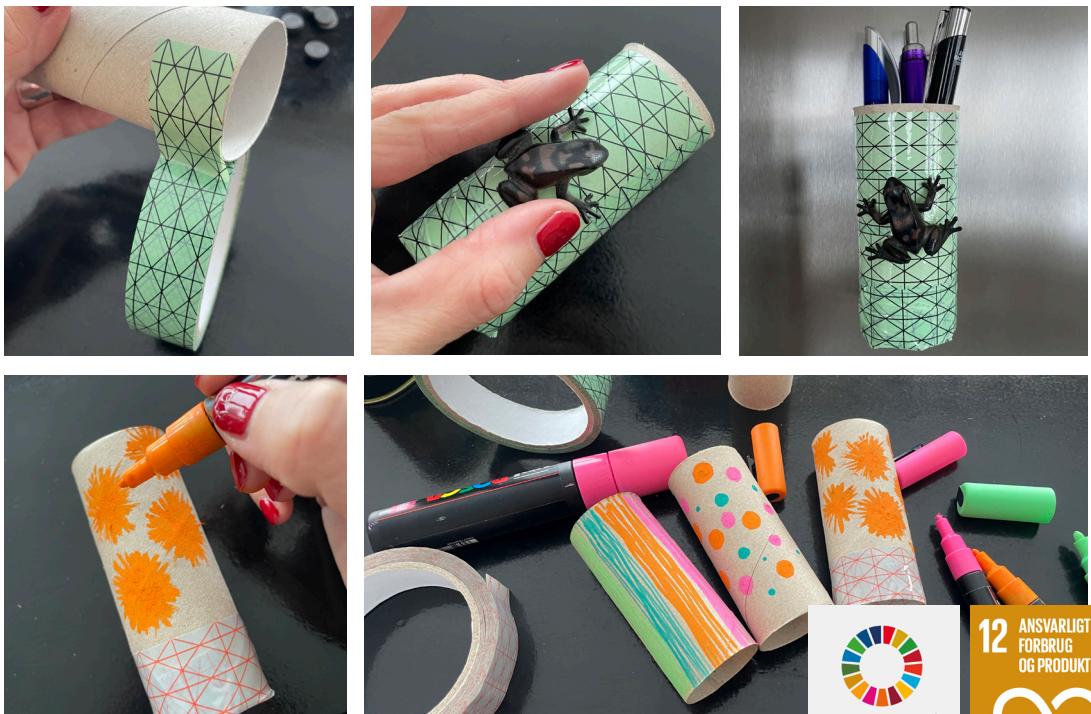
Immoqqiisa igiinnarnissaan-nut taarsiullugu kusanartor-passuarnik sanasoqarsin-naavoq.

Atoqqiinerulernissamik eqqarsarnissaq isumassar-siatsialaavoq.

Aamma assersuutigalugu atisat, pinngussat, sikkilit imaluunniit sisoraatit atoq-qinnissaat isumassarsiatsia-laanersoq oqaluuserisiuk.

LAV SJOVE TING AF GENBRUG

MÅL

Børnene skal forstå, at vi bliver nødt til at blive bedre til at genbruge for at minimere alt det skrald og plastik der er i verden.

Børnene får lov til at være kreative.

FORBEREDELSE

I løbet af året kan børnehaven have en kasse hvor de samler dåser, flasker og andet emballage der bliver brugt eksempelvis i køkkenet eller toiletpapir ruller.

Find farver, tape, magneter og limpisol

AKTIVITET

Dåser, flasker, plastikbæger kan laves til sjove bøtter, eller urtepotter.

Holdere til blyanter kan gives som personlige gaver til forældre eller bedsteføældre. Eller I kan bruge dem i børnehaven.

I har sikkert mange andre idéer til hvad man kan lave - brug jeres fantasi.

GODE SNAKKE

Hver familie bruger hver dag toiletpapir. Det tager naturen 3-12 måneder at nedbryde papir og pap.

Hvor kommer toiletpapir fra? Det kommer fra et træ - hvorfor er det vigtigt at have træer? Snak om verdensmål 15.

I stedet for bare at smide rullerne ud, kan man lave en masse flotte ting.

Det er en god ide at tænke i mere genbrug.
Snak også om, at det er en god ide at genbruge f.eks. tøj, legetøj, cykler eller kurebrætter.

FAKTA

**DET TAGER NATUREN
3-12 MÅNEDER
AT NEDBRYDE
TOILETPAPIR
RULLER**

ATOQQITASSAT ATORLUGIT NUANNERSUNIK SULIAQARIT

TALLIMAN- NGORNERMI TAMULU- GASSAT

ANGUNIAGAQ

Eqqakkat plastikkillu nunarsuarmiittut annikillisinniarlugit atoqqinissaq pikkoriffiginerulertariaqaripput meeqqat paasissavaat.

Meeqqat nutaaliorsinnaatin-neqassapput.

PIAREERSARNEQ

Ukiup ingerlanerani meeqlerivik qillertuusanut, puuaasanut allanullu poortuutinut, assersuutigalugu igaffimmi atorneqartunut imaluunniit equutissiat immoqquinut, karsnik kateriveqarsinnaapput.

Poorineqarsimasumik nasaarit, piumasarnik kusasaersoruk.

SAMMISASSAQ

Qillertuusat, puuaasat, imerfiit plastikkit nuannersunngorlugit puussaliarineqarsinnaapput. Isumassarsiaq atoruk aammalu tallimanngornermi mamakujuttugasat puussaliorglugit.

Poorineqarsimasut atoqqineqarsinnaasut nassaarikkit, pinnersakkit imaluunniit tallimanngornermi mamakujuttugassanut imaluunniit sapakkanut puussaliarikkit.

Suliortoqarsinnaanersoq allarpassuarnik isumassarsiaqassajunnarsivusi – takorluuisinnaanersi atorsiuk.

OQALOQATIGILLUARNERIT

Pappiaqqat suminngaaneerpat? Orpinningaaneerput – sooq orpeqarnissaa pingaaruteqarpa? Nunarsuarmi anguniagaq 15 oqaluuserisiuk.

Poorineqartut igiinnarnissaannut taarsiullugu nuannersunngorlugit sorpassuanik sanasoqarsinnaavoq.

Atoqqinerulernissamik eqqarsarnissaq isumassarsialsalaavoq.

Immaqa eqqakkanut nallukattanik makitsisarnermut piffissamik atuisinnaavusi aammalu ulluinnarni atortakkagut assigiinnngitsut arrottiniartnererat pinngoritami qanoq sivisutigisarneroq takullugu.

PIVIUSUT

POORTUUTISSAT
ARRORTINNISAAANNUT
PINNGORTITAMI UKIUT 10-IT
SIVISUSSUSEQARTARPOQ

LAV SJOVE TING AF GENBRUG

FREDAGS-SNACK

MÅL

Børnene skal forstå, at vi bliver nødt til at blive bedre til at genbruge for at minimere alt det skræld og plastik der er i verden.

Børnene får lov til at være kreative.

FORBEREDELSE

I løbet af året kan børnehaven have en kasse hvor de samler dåser, flasker og andet emballage der bliver brugt eksempelvis i køkkenet eller toiletpapir ruller.

Find en beholder, pynt med hvad I har lyst til.

AKTIVITET

Dåser, flasker, plastikbæger kan laves til sjove beholdere. Snup ideen og lav en beholder til fredagsslik.

Find beholdere der kan genbruges, pynt dem og brug dem enten som beholdere til fredagsslik, eller til perler.

I har sikkert mange andre idéer til hvad man kan lave - brug jeres fantasi.

GODE SNAKKE

Hvor kommer papir fra? Det kommer fra et træ - hvorfor er det vigtigt at have træer? Snak om verdensmål 15.

I stedet for bare at smide beholdere ud, kan man lave en masse flotte ting.

Det er en god ide at tænke i mere genbrug.

Brug evt. noget tid på at trække nogle affaldskort og se hvor lang tid det tager naturen at nedbryde forskellige ting vi bruger i hverdagen

FAKTA

**DET TAGER NATUREN
10 ÅR AT NEDBRYDE
EMBALLAGE**

FN'S VERDENSMÅL
for bæredygtig udvikling

14 LIVET
I HAVET

15 LIVET
PÅ LAND

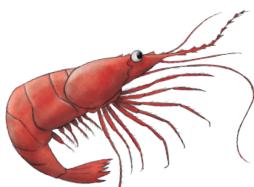
PIVIUSUT

IMAANI UUMASUT MILUUMASUT
SAANILUILLU 100.000-IT KIISALU
TIMMISSAT IMARMIUT 1 MILLIONIT
PLASTIKKINIK MINGUTSITSINEQ
PISSUTAALLUNI UKIUT TAMAASA
TOQUSARPUT

ULLUMIKKUT IMARPINNI
AALISAKKAT 5 TONSIUGAANGATA
PLASTIKKIT TON-IMIK ATAATSIMIK
ANNERTUSSUSEQARTARPUT

UKIUT TAMAASA PLASTIKKIT 8 MILLION
TONSIT MISSAI NUNARSUARMI
IMARTANIILERTARPUT. TAMANNA
MINUTSIMUT LASTBIILIT ULIKKAARLUTIK
USIISUT ANNERTUSSUSEQARPOQ.

FAKTA

ERRUUTIT ARROTINNIARNERI
PINNGORTITAMI UKIUNIK 400-NIK
SIVISUSSUSEQARPOQ.
ERRUUTIT QISUNNIK
SANAAT TOQQAKKIT

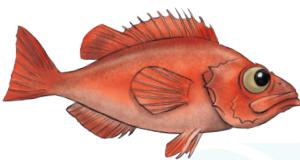
BALLONNGI ARROTINNIARNERA
PINNGORTITAMI UKIUNIK 10-500-NIK
SIVISUSSUSEQARPOQ

PIVIUSUT

PLASTIKKINIK
MINGUTSITSINEQ
MINNERPAAMIK IMAANI
UUMASUNUT 700-NUT
EQQUIVOQ

PIVIUSUT

MILLUAATIP ARROTTINNARERA
PINNGORTITAMI UKIUNIK 400-NIK
SIVISUSSUSEQARPOQ

NERINERMUT ATORTUT
ATAASIARTAKKAT ATUSSAGUKKIT
NERINERMUT ATORTUT QISUIT
IMALUUNNIIT ALLAT ARRORSINNAASUT
ATORTAKKIT

QILLERTUUSAP
ARROTTINNARERA
PINNGORTITAMI UKIUNIK 500-NIK
SIVISUSSUSEQARPOQ

PIVIUSUT

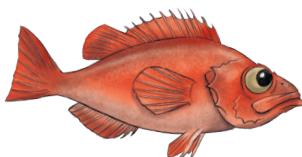
TIITORFIUP PLASTIKKIP
ARRORTINNARERA
PINNGORTITAMI UKIUNIK 400-NIK
SIVISUSSUSEQARPOQ

KIGUTIGISSAATIT ARROTTINNARERAT
PINNGORTITAMI UKIUNIK
400-NIK SIVISUSSUSEQARPOQ,
KIGUTIGISSAATIT BAMBUSSINIK
SANAAJUSUT TOQQAKKIT

PIVIUSUT

PUUIAASAT IMERFIIT PLASTIKKINIK
SANAAT ARROTTINNARERAT
PINNGORTITAMI UKIUNIK 400-NIK
SIVISUSSUSEQARPOQ

NANGIP ARROTTINNARERA
PINNGORTITAMI UKIUNI 450-INIK
SIVISUSSUSEQARPOQ

FAKTA

100.000 HAVPATTEDYR OG SKILDPADDER
SAMT ÈN MILLION HAVFUGLE DØR HVERT ÅR
PÅ GRUND AF PLASTFORURENING

IDAG INDEHOLDER
OCEANERNE ET TON PLASTIK
FOR HVERT 5. TONS FISK

HVERT ÅR UDLEDES CA. 8 MILLIONER
TONS PLAST I VERDENSHAVENE.
DET SVARER TIL EN LASTBIL FULD I
MINUTTET.

FAKTA

FAKTA

DER ER I DAG I GRØNLAND
FUNDET MIKROPLAST I
VORES MUSLINGER
OG FISK

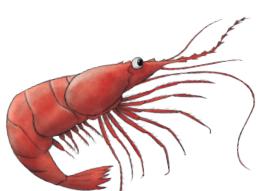

DET TAGER NATUREN
400 ÅR AT NEDBRYDE EN
OPVASKEBØRSTE.
VÆLG EN OPVASKEBØRSTE
DER ER LAVET AF TRÆ

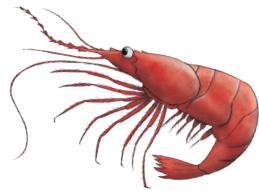
DET TAGER NATUREN 10-500 ÅR
AT NEDBRYDE EN BALLON

FAKTA

PLASTIKFORURENING RAMMER
MINDST 700 AF HAVETS
DYREARTER

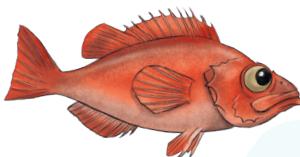

FAKTA

DET TAGER NATUREN
400 ÅR AT NEDBRYDE EN
PLASTIKKOP

DET TAGER NATUREN
400 ÅR AT NEDBRYDE ET
SUGERØR

DET TAGER NATUREN
400 ÅR AT NEDBRYDE EN
TANDBØRSTE
VÆLG EN TANDBØRSTE
DER ER LAVET AF BAMBUS

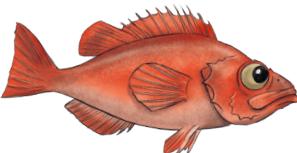
HVIS DU SKAL BRUGE
ENGANGSBESTIK SÅ ANVEND
TRÆBESTIK ELLER ANDET
NEDBRYDELIGT

FAKTA

DET TAGER NATUREN
400 ÅR AT NEDBRYDE EN
VANDFLASKE LAVET AF PLASTIK

DET TAGER NATUREN
500 ÅR AT NEDBRYDE
EN DÅSE

FAKTA

DET TAGER NATUREN
450 ÅR AT NEDBRYDE
EN BLE

